

PAŁAC WALEWSKICH

ŚLADY I DOKUMENTY Z PRZESZŁOŚCI

INCZEW

Pałac w Inczewie w okresie II wojny światowej - fotografia archiwalna ze zbiorów właścicieli.

Kwerenda: Ryszard Kupidura i ChatGPT
Wersja przed publikacją ostateczną - materiał roboczy, otwarty
InczeW 2026

Nota do wersji przed publikacją

Ten dokument jest obszernym magazynem wiedzy roboczej: łączy fakty potwierdzone źródłami, cytaty z prasy, dane statystyczne, informacje archiwalne, obserwacje ikonograficzne oraz hipotezy i tropy, których nie wolno jeszcze przedstawiać jako rozstrzygniętych. Ma zachować wszystko, co może okazać się ważne przed przygotowaniem ostatecznej monografii.

FAKT: informacja potwierdzona w źródle lub dokumencie.

TROP: informacja wiarygodna lub obiecujący kierunek, ale wymagający dotarcia do źródła pierwotnego.

HIPOTEZA: wniosek roboczy wynikający z podobieństw, chronologii albo wspomnień; nie jest traktowany jako fakt.

Wersja ta świadomie pozostawia także rozbieżności. W historii Inczewa występują różne datowania pałacu, różne warianty dawnych nazw miejscowości oraz informacje wtórne, które dopiero trzeba skonfrontować z aktami notarialnymi, hipotecznymi, konserwatorskimi i rodzinnymi.

Najważniejsze źródła kwerendy

- **S1.** Szukaj w Archiwach, zespół 39/575/o: Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina (Archiwum rodziny Walewskich), Archiwum Państwowe w Łodzi.
- **S2.** Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego, t. III, hasło „Inczew”.
- **S3.** Gmina Wróblew, „Geneza miejscowości” - opracowanie na podstawie A. Ruszkowskiego i karty ewidencyjnej zabytku.
- **S4.** Polskie Zabytki, katalog: „Inczew” - opis pałacu, historia, rejestr zabytków.
- **S5.** „Wsie regionu sieradzkiego: Inczew” - kompilacja cytatów z dawnych gazet, spisów i dokumentów, z podaniem tytułów i numerów źródeł.
- **S6.** „Wsie regionu sieradzkiego: Tubądzin” - materiały o archiwum Walewskich, okupacji i pogrzebie Kazimierza Walewskiego.
- **S7.** Muzeum Okręgowe w Sieradzu / Muzeum Walewskich w Tubądzinie - historia zbiorów rodzinnych i kontaktów z potomkami.
- **S8.** „Jeździec i Hodowca”, 1936 - relacja o „stadzie Inczew pana Walewskiego”.
- **S9.** Materiały naukowe Uniwersytetu Łódzkiego dotyczące Cecylii Walewskiej i archiwum rodzinnego.

Chronologia - szkielet historii Inczewa

Data	Wydarzenie / stan wiedzy
1391	Pierwsza wzmianka o Inczewie wskazywana w opracowaniach regionalnych.
1426	Michał Prądyński miał wymienić Inczew na połowę Małkowa.
1768	Dokument sądowy wspomina poddanych z dóbr Inczewa w związku ze szkodami na łąkach Mateusza Walewskiego w Dziebądowie. Nie oznacza to własności Inczewa przez Walewskich; właścicielem dóbr Inczew był w tym zapisie Bardzeński.
1827	16 domów i 169 mieszkańców; Tabella określa Inczew jako własność rządową.
lata 40. XIX w.	Według opracowań regionalnych wieś kupił Stanisław Walewski.
XIX w.	Słownik Geograficzny opisuje folwark o powierzchni 599 mórg i płodozmian dziesięciopolowy.
9 III 1903	Śmierć Kazimierza Walewskiego, właściciela dóbr Inczew.
13 III 1903	Pogrzeb w Tubądzinie; prasa odnotowała bardzo liczny udział ziemiaństwa i ponad sto powozów.
22 I 1905	Ślub Stefana Walewskiego z Joanną Taczanowską; Stefan nazwany „dziedzicem dóbr Inczew”.
1906-1908	Gruntna przebudowa siedziby i nadanie jej neoklasycystycznego charakteru.
1920	Stefan Walewski współdziałowcem i członkiem zarządu „Rolnika Sieradzkiego”.
1924 / 1928	Gorzelnia Stefana Walewskiego istnieje od 1924 r.; wpis do rejestru handlowego w 1928 r.
1925	Wieś: 180 mieszkańców; folwark: 137 mieszkańców.
1933	W źródłach pojawia się przymusowa sprzedaż trzech stogów owsa należących do Stefana Walewskiego.
1936	Prasa hodowlana wysoko ocenia „stado Inczew pana Walewskiego”.
1937	Majątek Stefana Walewskiego podawany jako 302 ha.
1939	Koniec przedwojennego okresu majątku; okupacja niemiecka.
1939-1940	Inczew i Tubądzin miały zostać oddane pod zarząd Niemca Mauve Lutza.
po 1945	Parcelacja; pałac wykorzystywany jako biura PGR.
21 III 1977	Wpis pałacu do rejestru zabytków, nr 4.
lata 80. XX w.	Próby remontu, niedokończone z powodu braku środków.
ok. 2018	Pałac w bardzo złym stanie; początek nowego etapu prywatnej opieki nad zabytkiem.
2026	Trwa remont i równoległa kwerenda historyczna.

I. Inczew przed Walewskimi: średniowiecze, XVII i XVIII wiek

Najstarsza wzmianka o Inczewie, przywoływana przez Gminę Wróblew i literaturę regionalną, pochodzi z 1391 r. W źródłach i późniejszych opracowaniach spotyka się różne formy nazwy miejscowości. Słownik Geograficzny notuje warianty „Junorow, Juczewo, Joczów”, natomiast lokalne opracowania także formę Intshew. Rozbieżności te wymagają sprawdzenia w najstarszych dokumentach.

Na początku XV w. Inczew miał należeć do Grądzkich, a w 1426 r. Michał Prądyński wymienił Inczew na połowę Małkowa. Późniejsze dzieje własnościowe są mniej przejrzyste i wymagają odtworzenia na podstawie ksiąg grodzkich i ziemskich.

FAKT - rok 1768: W księgach ziemskich i grodzkich sieradzkich znajduje się wizja szkód na łąkach w Dziebądowie. Dokument mówi o szkodach dokonanych przez poddanych „z dóbr Inczewa” należących do Bardzeńskiego. Poszkodowanym był Mateusz Walewski. To ciekawy ślad kontaktu rodu Walewskich z Inczewem jeszcze przed XIX-wiecznym nabyciem majątku, ale nie dowodzi własności Inczewa przez Walewskich w 1768 r.

Ten dokument jest ważny właśnie dlatego, że pozwala uniknąć zbyt prostego wniosku. Nazwisko Walewski i Inczew występują w jednym akcie, lecz po przeciwnych stronach sporu. W monografii końcowej warto opublikować pełną transkrypcję i fotografię karty archiwalnej.

II. Inczew w 1827 r. i zagadka „własności rządowej”

Tabella miast, wsi i osad Królestwa Polskiego z 1827 r. podaje dla Inczewa 16 domów i 169 mieszkańców. Według cytowanego zestawienia miejscowość była wówczas określona jako własność rządowa.

TROP: Trzeba ustalić, jak długo trwał ten status i w jakim trybie Inczew przeszedł następnie w ręce prywatne. To może doprowadzić bezpośrednio do dokumentu zakupu przez Stanisława Walewskiego.

III. XIX-wieczny folwark

Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego podaje bardzo konkretne dane: folwark Inczew liczył 599 mórg, z czego 544 morgi stanowiły grunty orne i ogrody, 33 morgi łąki, 3 morgi pastwiska, 4 morgi wody, a 15 mórg place i nieużytki. Wymieniono 4 budynki murowane i 13 drewnianych oraz płodozmian dziesięciopolowy. Wieś miała 47 osad i 165 mórg gruntu, a Panowice 8 osad i 40 mórg.

Dane te pokazują, że Inczew nie był jedynie rezydencją ziemiańską. Był dużym, zorganizowanym gospodarstwem, którego funkcjonowanie można w przyszłości odtworzyć z wykazów zasiewów, inwentarza, ordynarii i umów ze służbą folwarczną zachowanych w archiwum Walewskich.

IV. Walewscy obejmują Inczew

Według historii Gminy Wróblew i katalogów zabytków w latach czterdziestych XIX w. Inczew kupił Stanisław Walewski. Od tego momentu aż do 1939 r. dobra wiązane są z Walewskimi.

TROP ARCHIWALNY: Najważniejszym dokumentem do odnalezienia jest akt kupna Inczewa: data, sprzedający, cena, granice i skład dóbr. Zespół 39/575/o w Archiwum Państwowym w Łodzi obejmuje akty kupna i sprzedaży dóbr oraz dokumenty Inczewa, więc szansa na odnalezienie takiego aktu jest realna.

V. Kazimierz Walewski - śmierć i pogrzeb w 1903 roku

Kazimierz Walewski, właściciel dóbr Inczew, zmarł 9 marca 1903 r. w Tubądzinie. Nekrolog prasowy informował, że pochówek miał nastąpić 13 marca w grobach rodzinnych po nabożeństwie w miejscowym kościele.

CYTAT Z „GAZETY KALISKIEJ” 1903: „sto kilkadziesiąt powozów przywiozło pragnących oddać ostatnią posługę”

Relacja z pogrzebu podkreślała powszechne poważanie, jakim cieszył się zmarły. Po przeniesieniu trumny z dworu do kościoła odprawiono nabożeństwo; mowę wygłosił ks. Goczałkowski z Warty, a na chórze śpiewał krewny zmarłego. Sama liczba powozów jest ważnym świadectwem pozycji rodziny i rozległości jej sieci towarzyskiej.

Źródło robocze: „Gazeta Kaliska” 1903 nr 70 i nr 74, tekst zachowany w kompilacji regionalnej [S5/S6].

VI. Stefan Walewski i Joanna z Taczanowskich

22 stycznia 1905 r. w kościele parafialnym w Wilczynie odbył się ślub Joanny Taczanowskiej ze Stefanem Walewskim. „Tygodnik Ilustrowany” określał pana młodego jako „dziedzica dóbr Inczew”. Joanna była córką Zygmunta i Franciszki z Krzymuskich Taczanowskich.

CYTAT Z PRASY 1905: „Stefanem Walewskim, dziedzicem dóbr Inczew”

Chronologia - śmierć Kazimierza w 1903 r., ślub Stefana w 1905 r. i przebudowa pałacu w latach 1906-1908 - sugeruje świadome stworzenie nowej reprezentacyjnej siedziby młodego małżeństwa. To logiczne, lecz nadal tylko hipoteza interpretacyjna, dopóki nie odnajdziemy projektu, rachunków budowlanych albo korespondencji.

VII. Pałac - starsza siedziba i przebudowa 1906-1908

Źródła różnią się w datowaniu. Gmina Wróblew mówi o piętrowym dworze z początku XIX w., gruntownie przebudowanym w latach 1906-1908. Katalog Polskie Zabytki ujmuje obiekt jako pałac XIX/XX w. i wiąże przebudowę ze Stefanem Walewskim. Najbezpieczniejszy wniosek roboczy: dzisiejsza bryła jest wynikiem wielkiej przebudowy wcześniejszej siedziby.

Pałac jest murowany, piętrowy, podpiwniczony, na planie zbliżonym do prostokąta z dobudówkami. Najbardziej rozpoznawalnym motywem elewacji południowej jest czterokolumnowy portyk z trójkątnym tympanonem. Gmina Wróblew opisuje korynckie głowice kolumn oraz balkon po stronie północnej wsparty na czterech konsolach.

Fotografia wojenna - bezcenny punkt odniesienia dla rekonstrukcji wyglądu elewacji i otoczenia.

Na fotografii wojennej widać czytelnie kompozycję portyku, schody, okna, dach i podjazd. Fotografia może służyć do weryfikowania późniejszych zmian oraz szczegółów odtwarzanych podczas remontu.

VIII. Kto zaprojektował Inczew? Trop Tłokini Kościelnej

W dostępnych opracowaniach autor projektu przebudowy Inczewa pozostaje nieznanym. Nie ma obecnie podstaw do wpisania konkretnego nazwiska architekta.

HIPOTEZA PORÓWNAWCZA: Pałac Chrystowskich w pobliskiej Tłokini Kościelnej wykazuje podobieństwa, które uzasadniają badanie wspólnego autorstwa lub przynajmniej wspólnego środowiska projektowego. W wersji ostatecznej warto zestawić fotografie, rzuty, portyki, dachy, lukarny, ryzality i detal.

Ten trop należy zachować nawet wtedy, gdy nazwiska architekta Inczewa nie uda się odnaleźć. Porównanie formalne może pokazać miejsce rezydencji w regionalnej architekturze początku XX wieku.

IX. Park i całe założenie

Park przy pałacu miał według opracowań około 3,9 ha i charakter krajobrazowy. Wymieniane są aleje i starodrzew: graby, lipy, białodrzewy, jesiony, a w innych opisach również kasztanowce, świerki i sosna wejmutka. Ostateczna lista gatunków powinna zostać zweryfikowana inwentaryzacją dendrologiczną.

Pałac powinien być opisywany razem z folwarkiem, gorzelnią, spichlerzem, stajniami, drogami i parkiem. Dopiero taki obraz pokazuje prawdziwy rozmiar przedwojennego organizmu gospodarczego.

X. Ludność: wieś i folwark w 1925 roku

Spis z 1925 r. rozdziela wieś i folwark. Wieś miała 27 budynków mieszkalnych i 180 mieszkańców, folwark 8 budynków i aż 137 mieszkańców. To liczba bardzo znacząca. Oznacza, że wokół dworu i gospodarstwa żyła duża społeczność pracowników i ich rodzin.

KIERUNEK KWERENDY: Z archiwalnych umów ze służbą, wykazów ordynarii i inwentarzy można próbować odtworzyć nazwiska ludzi Inczewa: administratorów, ekonomów, fernali, stangretów, gorzelników, ogrodników, służby domowej i pracowników sezonowych.

XI. Polowania - życie towarzyskie dworu

Prasa myśliwska pozostawiła bardzo plastyczne świadectwa. W grudniu 1904 r. u Stefana Walewskiego w Inczewie odbyło się polowanie z udziałem 16 strzelb. Padło 220 zajęcy i 8 kuropatw. W 1908 r. podczas dwudniowego polowania odnotowano 303 zajęcia i 18 kuropatw.

CYTAT Z „TYGODNIKA ILUSTROWANEGO” 1905: „W Inczewie... u p. Stefana Walewskiego... odbyło się polowanie.”

Dla monografii nie chodzi tylko o statystykę łowiecką. Takie notatki pokazują rytm życia ziemiańskiego, sieć gości i społeczną rolę rezydencji.

XII. Stefan Walewski jako przedsiębiorca rolny

W 1920 r. Stefan Walewski był udziałowcem i członkiem zarządu spółki „Rolnik Sieradzki”. W 1923 r. wraz z Kazimierzem Walewskim z Tubądzina i Jerzym Krautstoflem uczestniczył w spółce handlującej zbożem, nasionami, nawozami, cementem, węglem, drewnem i maszynami rolniczymi.

W 1937 r. majątek Stefana Walewskiego w Inczewie podawany jest jako 302 ha. Wcześniejsze źródła mówią o większym folwarku w morgach; porównanie wymaga uwzględnienia uwłaszczenia, parcelacji, zmian granic i różnic jednostek.

XIII. Gorzelnia

W rejestrze handlowym pod numerem 10058 odnotowano firmę „Stefan Walewski - gorzelnia w Inczewie”, istniejącą od 1924 r.; właściciel mieszkał w Inczewie. Katalog zabytków datuje gorzelnię na początek XX w., a w roboczych opracowaniach pojawia się około 1923 r.

FAKT: Gorzelnia nie jest dodatkiem do historii pałacu, lecz świadectwem przemysłowego wymiaru majątku.

XIV. Kryzys 1933 - ważny, niewygodny dokument

„Echo Tureckie” z 1933 r. zamieściło obwieszczenie komornika o sprzedaży w Inczewie trzech stogów owsa należących do Stefana Walewskiego, oszacowanych łącznie na 7500 zł, na zaspokojenie wierzytelności Zjednoczonego Banku Ziemiańskiego w Koninie.

ZNACZENIE: To źródło może świadczyć o przejściowych problemach finansowych majątku w czasie wielkiego kryzysu. Nie wolno jednak na podstawie jednego obwieszczenia budować tezy o trwałej niewypłacalności.

XV. Hodowla koni - „stado Inczew pana Walewskiego”

Fachowa prasa jeździecka z 1936 r. odnotowała na pokazie konie z Inczewa. Relacja jest szczególnie cenna, bo ocenia hodowlę nie lokalnie, lecz w środowisku specjalistycznym.

CYTAT Z PRASY HODOWLANEJ 1936: „Dobrą stawkę w jednym typie z doskonałego materiału... przedstawiło stado Inczew pana Walewskiego.”

W tej samej relacji opisano dramatyczny transport koni koleją z Sieradza do Piotrkowa w czasie upału. Wersja końcowa powinna odszukać pełne numery czasopisma i sporządzić katalog wszystkich wymienionych koni.

XVI. Kaktus / Alli i olimpijski trop

Z Inczewem wiązany jest koń Kaktus, później występujący jako Alli/Ali, użytkowany przez Kazimierza Szoslanda. W dotychczasowej kwerendzie koń łączony jest z polskim jeździectwem olimpijskim i srebrnym medalem drużynowym w Amsterdamie w 1928 r.

TROP DO WERYFIKACJI: W źródłach wtórnych pojawiają się rozbieżności dotyczące daty urodzenia i szczegółów pochodzenia konia. Przed publikacją potrzebna jest księga stadna, dokumentacja wojskowa lub oficjalny wykaz olimpijski.

XVII. Działalność społeczna, oświatowa i dobroczynna

Inczew pojawia się również w materiałach dotyczących pracy społecznej. W źródle z 1931 r. wymieniona jest „p. Krzeczowska-Walewska z Inczewa” przy zakończeniu kursu i zachęcaniu kursistek do dalszej pracy. To konkretny trop kobiecej działalności społecznej związanej z miejscowością.

W czasie I wojny światowej środowisko ziemiańskie organizowało przedstawienia dobroczynne. W relacjach występuje rodzina Walewskich, mały Kazio Walewski recytujący „Redutę Ordona” oraz sztuka „Zakłęty królewicz”, określona jako napisana przez Janinę Miłkowską.

OSTROŻNOŚĆ: Nie mamy jeszcze dowodu, że „Zakłęty królewicz” zawiera opis pałacu w Inczewie ani że Janina Miłkowska jest poszukiwaną przez nas autorką opowiadania o Inczewie.

XVIII. Tajemnicza pisarka i opis pałacu

Jedna z najciekawszych wskazówek pochodzi ze wspomnienia właścicielskiego: mniej dziś znana pisarka, zarazem społeczniczka, miała opublikować utwór, w którym część akcji lub opisu dotyczyła pałacu w Inczewie w okresie międzywojennym. W pamięci zachowało się również nazwisko Anastazji Przymanowskiej.

Janina Miłkowska jest córką Władysława Miłkowskiego i Anastazji Przymanowskiej; samo to tłumaczy, dlaczego nazwisko Przymanowskiej mogło pojawić się przy lekturze biogramu. Janina pozostaje tropem, ponieważ jej utwór sceniczny wystawiano w kręgu społecznym Walewskich.

Pojawił się także szerszy trop Cecylii Walewskiej (1859-1940), znanej pisarki i działaczki społecznej. Jej bogata korespondencja znajduje się właśnie w Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina. Na obecnym etapie nie ma jednak dowodu, że to Cecylia opisała Inczew. Jej nazwisko powinno wejść do kwerendy bibliograficznej jako kandydatura porównawcza, a nie ustalenie.

PLAN: Przeszukać bibliografie i teksty Janiny Miłkowskiej, Cecylii Walewskiej oraz kobiet z kręgu rodzinnego pod hasłami: Inczew, Walewski, Tubądzin, Sieradz, dwór, pałac, wspomnienia, opowiadanie.

XIX. Archiwum Walewskich w Łodzi - największa kopalnia źródeł

Archiwum Państwowe w Łodzi przechowuje zespół 39/575/o „Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina (Archiwum rodziny Walewskich)”. Opis zespołu wymienia 231 jednostek i ponad 16 tysięcy skanów dostępnych obecnie w serwisie Szukaj w Archiwach.

Zakres zespołu jest niezwykle szeroki: akta prawno-administracyjne dóbr, w tym Inczewa, z lat 1443-1939; działy rodzinne; akty kupna i sprzedaży; dzierżawy; zastawy; procesy; testamenty; wykazy ruchomości; zasiewów; inwentarza żywego i martwego; uwłaszczenia; umowy ze służbą folwarczną; ordynarie; dokumenty kościelne. Są też materiały do monografii rodu Walewskich, genealogie, wykazy majątków i wypisy z ksiąg grodzkich i ziemskich.

PRIORYTETY W APŁ: 1) akt kupna Inczewa przez Stanisława; 2) działy i testamenty po Kazimierz i Stefanie; 3) inwentarze pałacu; 4) spisy koni; 5) korespondencja Stefana i Joanny; 6) fotografie; 7) rachunki przebudowy 1906-1908; 8) dokumenty gorzelni; 9) umowy z pracownikami.

Wykaz cyfrowych materiałów APŁ wskazuje dla tego zespołu m.in. sygnatury 32, 115, 199, 206 i 228 jako dostępne w cyfrowych kopiach. W dalszej pracy należy przejrzeć je w całości, nawet jeśli tytuły jednostek nie zawierają słowa „Inczew”.

XX. Muzeum Walewskich w Tubądzinie i los rodzinnych pamiątek

Tubądzin jest dla historii Inczewa kluczowy. Kazimierz Walewski stworzył tam archiwum rodzinne obejmujące dokumenty, portrety, bibliotekę, starodruki i pamiątki. Po wojnie zbiory zostały rozdzielone między Archiwum Państwowe w Łodzi i Muzeum w Sieradzu.

Ważnym śladem jest późniejszy kontakt muzeum z potomkami. W dotychczasowej kwerendzie potwierdzono, że w 1991 r. muzeum nawiązało kontakt z doc. dr. hab. Kazimierzem Walewskim z Gdańska, synem Stefana, właściciela Inczewa, i pozyskało rodzinne pamiątki w depozyt.

TROP: Trzeba poprosić Muzeum Walewskich o inwentarz depozytów i darów po gdańskiej linii: fotografie, listy, albumy, dokumenty osobiste, wspomnienia. To może być najkrótsza droga do zdjęć przedwojennego Inczewa.

XXI. Okupacja 1939-1945

Źródła regionalne dotyczące Tubądzina podają, że po zajęciu Polski przez Niemców majątki w Tubądzinie i sąsiednim Inczewie oddano pod zarządek Niemca Mauve Lutza. Informacja wymaga potwierdzenia w aktach okupacyjnych, ale jest na tyle konkretna, że daje nazwisko do dalszej kwerendy.

Pałac podczas II wojny światowej. Na podjeździe widoczny samochód; przy budynku kilka osób. Identyfikacja ludzi i pojazdu może pomóc w datowaniu.

Warto przeanalizować fotografię wojenną także jako źródło: typ samochodu, ubiór osób, stan elewacji, roślinność i ewentualne elementy oznakowania. Każdy z tych szczegółów może zawęzić datę wykonania.

XXII. Po wojnie - PGR, degradacja, nieskuteczne remonty

Po wojnie i parcelacji majątku pałac przejęło państwo. W budynku ulokowano biura PGR. Gmina Wróblew wskazuje późniejsze problemy organizacyjne i finansowe związane z utrzymaniem zabytku. Katalog Polskie Zabytki opisuje zniszczenia wnętrza, zarwane stropy, wieloletnie przecieki i działalność szabrowników.

Pałac wpisano do rejestru zabytków 21 marca 1977 r. pod numerem 4. W latach osiemdziesiątych podjęto remont, lecz nie doprowadzono go do końca.

Stan pałacu około 2018 r. – elewacja frontowa przed obecnym etapem ratowania zabytku.

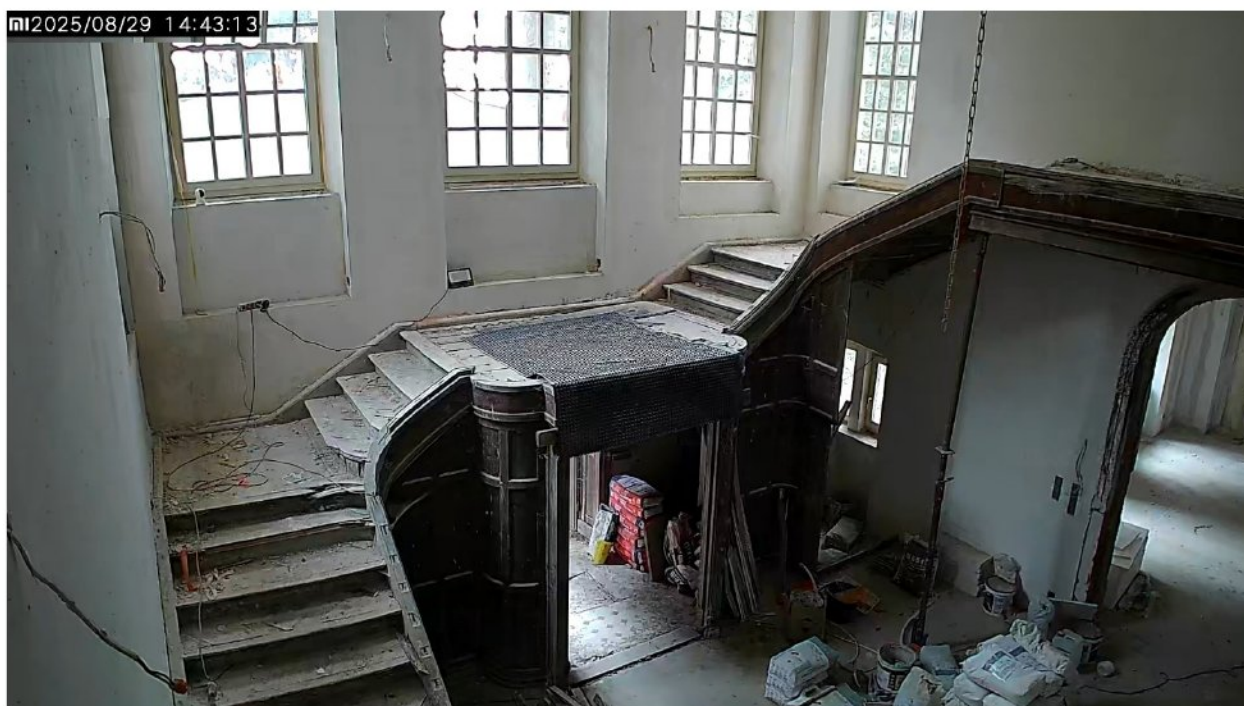
Stan sprzed obecnego remontu – zarośnięty podjazd i silna degradacja elewacji.

XXIII. Współczesne ratowanie pałacu

Współczesny rozdział monografii będzie oparty na dokumentacji właścicieli. Obecny etap to nie tylko remont techniczny, ale także próba odzyskania historycznego charakteru rezydencji. Szczególną wartość mają fotografie kolejnych faz robót, ponieważ za kilkadziesiąt lat same staną się dokumentem historycznym.

Prace przy elewacji ogrodowej/bocznej - dokumentacja współczesnego remontu.

Klatka schodowa w trakcie prac. Zachowana historyczna stolarka/balustrada jest jednym z najcenniejszych elementów wnętrza.

Elewacja po wykonaniu znacznej części prac - dokumentacja stanu rzeczywistego.

XXIV. Wizualizacje - jak może wyglądać odzyskany Inczew

Wizualizacje nie są źródłem historycznym. W publikacji powinny być wyraźnie oddzielone od fotografii dokumentalnych. Mogą natomiast pokazywać ideę końcowego efektu i kierunek prac.

WIZUALIZACJA - projektowany obraz rezydencji i otoczenia. Nie jest fotografią stanu istniejącego.

WIZUALIZACJA - projektowany wygląd elewacji bocznej i zieleni.

WIZUALIZACJA - koncepcja wnętrza z reprezentacyjną klatką schodową. Nie jest fotografią historyczną.

XXV. Co dokument konserwatora może rozstrzygnąć

Dokumentacja konserwatorska, którą właściciele planują dołączyć, może być przełomowa. Należy z niej wydobyć: datowanie murów i faz przebudowy, pierwotne układy pomieszczeń, stolarkę, tynki, sztukaterie, balustrady, posadzki, kolorystykę, przebudowy powojenne oraz wszystkie fotografie archiwalne.

SZCZEGÓLNIE WAŻNE: Jeżeli dokumentacja zawiera nazwisko projektanta, wykonawcy, budowniczego powiatowego albo autora inwentaryzacji z początku XX w., może rozwiązać zagadkę architekta.

XXVI. Potomkowie Walewskich - co już wiadomo i czego szukać

Jednym z najważniejszych śladów jest Kazimierz Walewski, syn Stefana i Joanny, urodzony w Inczewie w 1908 r., później związany z Gdańskiem. Jego długie życie obejmowało niemal cały XX wiek. Kontakty muzealne pokazują, że pamięć rodzinna i pamiątki po linii inczewskiej przetrwały.

Dalsza kwerenda genealogiczna powinna być prowadzona ostrożnie: dla osób zmarłych można odtwarzać biografie z dokumentów publicznych; w przypadku żyjących potomków należy koncentrować się na historii rodziny i materiałach udostępnionych dobrowolnie, bez publikowania prywatnych danych.

XXVII. Fakty, tropy i hipotezy - bilans na 2026 rok

- Pierwsza wzmianka o Inczewie jest datowana w opracowaniach na 1391 r.
- W 1827 r. Inczew liczył 16 domów i 169 mieszkańców.
- Folwark w XIX w. miał według SGKP 599 mórg i płodozmian dziesięciopolowy.
- W latach 40. XIX w. według opracowań Inczew kupił Stanisław Walewski.
- Kazimierz Walewski, właściciel dóbr Inczew, zmarł w 1903 r.
- Stefan Walewski w 1905 r. był określany jako dziedzic dóbr Inczew.
- Pałac przebudowano gruntownie w latach 1906-1908.
- Stefan Walewski prowadził działalność gospodarczą wykraczającą poza sam majątek.
- Gorzelnia działała co najmniej od 1924 r.
- W 1925 r. folwark miał 137 mieszkańców.
- W 1936 r. prasa fachowa chwaliła stado koni z Inczewa.
- W 1937 r. majątek Stefana Walewskiego podawano jako 302 ha.
- Po wojnie pałac służył jako biura PGR.
- Pałac jest wpisany do rejestru zabytków od 1977 r.
- Archiwum rodziny Walewskich w APŁ zawiera materiały dotyczące Inczewa.

Tropy priorytetowe

- akt nabycia Inczewa przez Stanisława Walewskiego;
- projekt lub rachunki przebudowy pałacu 1906-1908;
- porównanie architektoniczne z Tłokiną Kościelną;
- pełny inwentarz pałacu przed 1939 r.;
- spisy pracowników folwarku i gorzelni;
- pełna dokumentacja stadniny i konia Kaktus/Alli;
- akta okupacyjnego zarządu Mauve Lutza;
- spadek po Stefanie Walewskim i własność w latach 1938-1939;
- fotografie i albumy w Muzeum Walewskich oraz w zbiorach potomków;
- identyfikacja pisarki-społeczniczki i utworu opisującego Inczew.

Hipotezy, których nie wolno jeszcze podawać jako faktów

- że przebudowę 1906-1908 wykonano bezpośrednio w związku ze ślubem Stefana i Joanny;
- że Inczew i Tłokinia mają tego samego architekta;
- że Janina Miłkowska jest autorką poszukiwanego opowiadania o Inczewie;
- że Cecylia Walewska opisała Inczew;
- że pojedyncze obwieszczenie komornicze z 1933 r. dowodzi trwałego kryzysu finansowego majątku;
- że wszystkie fotografie określane wtórnie jako „około 1940” rzeczywiście wykonano w tym roku.

XXVIII. Plan dalszej kwerendy

Miejsce / kierunek	Cel
Archiwum Państwowe w Łodzi	przejrzeć zespół 39/575/o jednostka po jednostce; zamówić kopie dokumentów inczewskich bez skanów.
Muzeum Walewskich w Tubądzinie	poprosić o inwentarz materiałów od gdańskiej linii potomków i fotografie mogące przedstawiać Inczew.
Archiwum konserwatorskie	zestawić kartę ewidencyjną z dokumentacją właścicieli i

	wszystkimi projektami remontowymi.
Prasa cyfrowa	Gazeta Kaliska, Tygodnik Ilustrowany, Łowiec Polski, Obwieszczenia Publiczne, Echo Tureckie, Jeździec i Hodowca.
Bibliografia literacka	Janina Miłkowska, Cecylia Walewska, Krzeczowska-Walewska i inne kobiety z kręgu rodzinnego.
Ikonografia	datować fotografie przez samochody, ubiór, drzewa, stan dachu i detale architektoniczne.
Genealogia	odtworzyć linię Kazimierz - Stefan - potomkowie, z naciskiem na depozyty i wspomnienia rodzinne.

XXIX. Bibliografia robocza i adresy źródeł

Szukaj w Archiwach - Archiwum Walewskich

<https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/zespol/-/zespol/72809>

Archiwum Państwowe w Łodzi - wykaz materiałów cyfrowych

https://www.lodz.ap.gov.pl/pict_/cyfrowe.pdf

Gmina Wróblew - Geneza miejscowości

<https://www.wroblew.pl/zmiana-nazwy-archiwum-20230113/wroblew.pl/art%2C110%2Cgeneza-miejscowosci%26kalendarz%3D2023-02d41d.html>

Polskie Zabytki - Inczew

<https://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/2365/Inczew/>

Wsie regionu sieradzkiego - Inczew

<https://sieradzkiewsie.blogspot.com/2013/05/inczew.html>

Wsie regionu sieradzkiego - Tubądzin

<https://sieradzkiewsie.blogspot.com/2013/05/tubadzin.html>

Słownik Geograficzny - t. III, strona z hasłem Inczew

<https://www.magnuski.org/pdfs/sloownikgeograficzny-tom-03-276.pdf>

Cecylia Walewska - autoreferat rozprawy doktorskiej

<https://czasopisma.uni.lodz.pl/histopol/article/download/22434/23017>

Artykuł o Stanisławie Walewskim i Cecylii Walewskiej

https://dspace.uni.lodz.pl/bitstream/handle/11089/44500/Kita%20i%20in._Zycie_prywatne_t.8.pdf?isAllowed=y&sequence=1

XXX. Materiał ilustracyjny - status

Fotografia wojenna: źródło prywatne - autentyczna fotografia archiwalna. Fotografie stanu z około 2018 r. i remontu: dokumentacja właścicieli. Obrazy pokazujące docelowy wygląd pałacu, ogrodu i wnętrza: wizualizacje współczesne, nie dokument historyczny.

W publikacji ostatecznej każda ilustracja otrzyma numer, datowanie, autorstwo/pochodzenie, informację o prawach do reprodukcji oraz opis tego, co można z niej historycznie wywnioskować.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

**PRACA NIE JEST UKOŃCZONA
I POSZUKIWANIA ŚLADÓW PRZESZŁOŚCI
NADAL TRWAJĄ.**

INCZEW 2026

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA — DOKUMENT NR 1

Inwentarz dóbr Inczew, 9 sierpnia 1832 r.

Źródło pierwotne	Akta notariusza Wojciecha Morkowskiego z Warty, rok 1832, akt nr 18
Miejsce przechowywania	Archiwum Państwowe w Łodzi, Oddział w Sieradzu
Data czynności	9 sierpnia 1832 r.
Osoba sporządzająca opis	Piotr Paweł Szrubarski, komornik Trybunału Województwa Kaliskiego
Stan własności / dzierżawy	Sukcesorzy Jana Rola Zbijewskiego; dzierżawca Wincenty Zbijewski
Dostępna podstawa tekstowa	Transkrypcja Piotra Tameczki wykonana z oryginalnego inwentarza

1. Reprodukcja oryginału

Oryginalny skan aktu nie jest obecnie dostępny w materiale internetowym, z którego korzystamy. Nie zastępuję go obrazem pozornym. Gdy otrzymamy skan z Archiwum Państwowego, zostanie wstawiony w tym miejscu w pełnej rozdzielczości, wraz z numerem karty.

2. Wierna transkrypcja fragmentu dotyczącego dworu

„Dwór w ryglówkę stawiany słomą kryty w miernym znayduie się stanie — w oknach 14 szyb brakuie, w 3ch pokojach podłogi dosyć dobre, a w innych wcale ich nie masz — sufity zreperować, ściany wybielić należy, 4ry piece są z cegły wystawione, 1wszy zaś zły, kaflowy, drzwi są złe, i zamków u nich nie masz, dach potrzebuie reperacyi, otynkowania zewnętrzne w wielu mieyscach poodpadane iest.”

Pisownię pozostawiono tu w formie transkrypcji źródłowej. Cytowany fragment jest krótki i służy identyfikacji kluczowej treści dokumentu.

3. Wersja współczesnym drukiem

Dwór był budynkiem wzniesionym w konstrukcji ryglowej i krytym słomą. Znajdował się w średnim stanie technicznym. W oknach brakowało 14 szyb. W trzech pokojach podłogi były dość dobre, natomiast w pozostałych pomieszczeniach podłóg nie było. Sufity wymagały naprawy, a ściany pobielenia. W budynku znajdowały się cztery piece ceglane oraz jeden piec kaflowy w złym stanie. Drzwi były złe i nie miały zamków. Dach wymagał naprawy, a zewnętrzne tynki w wielu miejscach odpadły.

4. Bezpośrednie otoczenie siedziby

Inwentarz wymienia również drewnianą kuchnię z mieszkaniami dla ludzi dworskich oraz liczne zabudowania gospodarcze. W ogrodzie dworskim zapisano 134 jabłonie, 141 grusz, 410 śliw, 5 czereśni, 377 wiśni, 1 orzech włoski oraz kilka pni winorośli.

5. Co ten dokument wnosi do historii pałacu?

- FAKT: w 1832 r. główna siedziba w Inczewie była dworem o konstrukcji ryglowej, krytym słomą — nie odpowiada więc materiałowo obecnemu murowanemu pałacowi.
- FAKT: dwór miał co najmniej trzy pokoje z podłogami oraz dalsze pomieszczenia bez podłóg; dokument wymienia także kilka pieców.
- FAKT: przy siedzibie istniał rozbudowany ogród owocowy, co pozwala częściowo odtworzyć charakter otoczenia dworu w pierwszej połowie XIX w.
- WNIOSEK BADAWCZY: pomiędzy 1832 r. a przebudową z lat 1906–1908 musiał nastąpić istotny etap przekształcenia siedziby. Sam dokument z 1832 r. nie mówi jednak, kiedy powstał późniejszy murowany dwór.
- PYTANIE DO DALSZEJ KWERENDY: kiedy po raz pierwszy źródła określają siedzibę w Inczewie jako murowaną i czy nastąpiło to już po przejęciu dóbr przez Walewskich?

6. Ocena wartości dla monografii

WYSOKA. Jest to pierwszy znany nam szczegółowy opis materialnej siedziby w Inczewie. Dokument daje punkt odniesienia do badań nad genezą obecnego pałacu i pozwala oddzielić wcześniejszy dwór od późniejszej rezydencji Walewskich.

Uwaga redakcyjna: pełna reprodukcja oryginału zostanie dołączona po uzyskaniu skanu aktu nr 18 z Archiwum Państwowego w Łodzi, Oddział w Sieradzu. Do tego czasu niniejsza karta opiera się na opublikowanej transkrypcji wykonanej z oryginału.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 2

Zajęcie dóbr Inczew, 1838 r. — ogłoszenie licytacyjne z 1839 r.

Źródło drukowane	Dziennik Urzędowy Gubernii Kaliskiej, 1839, nr 12
Podstawa czynności	Akt zajęcia dóbr Inczew sporządzony na gruncie 21 listopada / 3 grudnia 1838 r.
Właściciele	Sukcesorzy Jana Zbijewskiego
Dzierżawca Inczewa	Norbert Zbijewski
Charakter dokumentu	Ogłoszenie przymuszonego wywłaszczenia i publicznej sprzedaży dóbr Inczew i Łosiniec
Znaczenie dla pałacu	Dokument potwierdza stan zabudowań dworskich Inczewa sześć lat po inwentarzu z 1832 r.

1. Oryginał dokumentu

W tej karcie nie wstawiam pozornej reprodukcji. Dysponujemy treścią opublikowaną jako transkrypcja dawnego ogłoszenia urzędowego. Po odnalezieniu cyfrowej reprodukcji właściwego numeru „Dziennika Urzędowego Gubernii Kaliskiej” zostanie ona dołączona jako załącznik źródłowy.

2. Kluczowy fragment w dawnej pisowni

„w dobrach tych zabudowania dworskie i wieyskie z drzewa budowane znaczney reparacyi potrzebuia; dobra Jnczew zostaią w dzierzawney possessyi aż do So. Jana Chrzyciciela 1841 r. W. Norberta Zbiiewskiego...”

To najważniejszy dla historii siedziby fragment dokumentu. Pozostała część ogłoszenia dotyczy głównie postępowania egzekucyjnego, dzierżawy, ludności i warunków licytacji.

3. Wersja współczesnym drukiem

W dobrach Inczew zabudowania dworskie i wiejskie były zbudowane z drewna i wymagały znacznych napraw. Dobra Inczew pozostawały w dzierżawnym posiadaniu Norberta Zbijewskiego do dnia św. Jana Chrzciciela 1841 r.; roczna dzierżawa wynosiła 5300 złotych polskich.

4. Co dokument mówi o siedzibie w Inczewie?

- **FAKT ŹRÓDŁOWY:** jeszcze w grudniu 1838 r. zabudowania dworskie Inczewa określono zbiorczo jako drewniane.
- **FAKT ŹRÓDŁOWY:** zabudowania wymagały „znaczej reparacji”, czyli poważnych napraw.
- **ZGODNOŚĆ Z 1832 R.:** sześć lat wcześniej szczegółowy inwentarz opisywał dwór jako ryglowy, kryty słomą i wymagający remontu. Dokument z 1838 r. potwierdza więc, że zasadnicza przemiana siedziby jeszcze wtedy nie nastąpiła.
- **WAŻNY WNIOSEK:** jeżeli późniejszy murowany dwór rzeczywiście powstał z inicjatywy Walewskich, należy go szukać chronologicznie po 1838 r., a najpewniej po przejęciu Inczewa przez Stanisława Walewskiego w latach 40. XIX w.
- **GRANICA PEWNOŚCI:** sformułowanie „zabudowania dworskie i wiejskie z drzewa budowane” jest zbiorcze. Dokument nie podaje osobno parametrów samego dworu, dlatego nie wolno z niego wyprowadzać szczegółów bryły.

5. Dlaczego ten dokument jest ważny dla monografii?

Dokument nr 2 przesuwa naszą wiedzę o sześć lat naprzód i potwierdza, że w 1838 r. Inczew nadal należał do świata drewnianej zabudowy dworskiej Zbijewskich. To bardzo ważna granica chronologiczna: murowany poprzednik obecnego pałacu musiał pojawić się później. W praktyce zawęży to kwerendę do okresu od końca 1838 r. do początku XX w., ze szczególnym naciskiem na pierwsze dziesięciolecia własności Walewskich.

6. Oś czasu po dwóch dokumentach

1832	Szczegółowy inwentarz: dwór ryglowy, kryty słomą, wymagający napraw.
1838	Zabudowania dworskie i wiejskie nadal określone jako drewniane i wymagające znacznych napraw.
lata 40. XIX w.	Według późniejszych opracowań Inczew kupuje Stanisław Walewski — kolejny etap wymaga dokumentu pierwotnego.
XIX w.	Późniejsze źródła konserwatorskie mówią o murowanym dworze Walewskich — trzeba ustalić dokładną datę jego powstania.
1906–1908	Główna przebudowa nadająca rezydencji obecną formę pałacową.

Ocena wartości źródłowej dla historii pałacu: WYSOKA. Dokument nie opisuje wnętrza tak szczegółowo jak inwentarz z 1832 r., ale daje bardzo ważną datę graniczną: w 1838 r. zabudowania dworskie Inczewa były nadal drewniane.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 3

Incze w „Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego” — późny XIX wiek

Rodzaj źródła	Współczesne epoce wydawnictwo geograficzno-statystyczne
Tytuł	Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich
Hasło	Incze
Okres publikacji Słownika	1880-1902; hasło Incze pochodzi z części wydawanej w latach 80. XIX w.
Stan majątku opisany w hasle	Folwark Incze: 599 mórg; 4 budynki murowane i 13 drewnianych
Znaczenie dla historii pałacu	Pierwsze odnalezione przez nas źródło z epoki pokazujące wyraźne wejście murowanej zabudowy do folwarku Incze.

1. Oryginał / reprodukcja

Na tym etapie karta wykorzystuje wiarygodnie odczytaną treść hasła, lecz nie wstawia reprodukcji strony jako rzekomego oryginału. Po pobraniu skanu właściwego tomu Słownika dołączymy pełną stronę z hasłem „Incze” jako załącznik.

2. Kluczowy zapis źródłowy

„Folw. Incze rozl. wynosi m. 599; grunta orne i ogrody m. 544, łąk m. 33, pastw. m. 3, wody m. 4, nieużytki i place m. 15, bud. mur. 4, drew. 13, płodozmian 10-polowy.”

3. Wersja współczesnym drukiem

Folwark Incze obejmował 599 mórg. Z tej powierzchni 544 morgi stanowiły grunty orne i ogrody, 33 morgi łąki, 3 morgi pastwiska, 4 morgi wody, a 15 mórg nieużytki i place. W folwarku znajdowały się 4 budynki murowane oraz 13 budynków drewnianych. Gospodarstwo prowadzone było w systemie dziesięciopolowego płodozmiaru.

4. Co zmieniło się od dokumentów z 1832 i 1838 r.?

- 1832: główna siedziba była dworem ryglowym krytym słomą.
- 1838: zabudowania dworskie i wiejskie nadal opisano jako drewniane i wymagające poważnych napraw.
- Późny XIX wiek: Słownik notuje już w folwarku cztery budynki murowane. Oznacza to niewątpliwą modernizację zabudowy majątku w okresie pomiędzy tymi źródłami.
- GRANICA PEWNOŚCI: Słownik nie podaje funkcji czterech budynków murowanych. Nie wolno więc jeszcze twierdzić, że jednym z nich był dwór.
- KONTEKST: późniejsze opracowania konserwatorskie określają siedzibę jako murowany dwór XIX-wieczny, przebudowany w latach 1906–1908. Zestawienie obu informacji czyni drugą połowę XIX w. najważniejszym obszarem dalszej kwerendy.

5. Znaczenie dla genezy obecnego pałacu

Dokument nr 3 nie rozwiązuje jeszcze zagadki daty budowy murowanego dworu, ale po raz pierwszy daje nam źródłową, liczbową informację o murowanej zabudowie folwarku. Między 1838 r., kiedy zabudowania dworskie były drewniane, a opisem Słownika nastąpiła wyraźna modernizacja majątku. To właśnie w tym przedziale należy szukać dokumentu, który nazwie siedzibę właścicieli wprost: „dwór murowany”, „dom mieszkalny murowany” lub podobnie.

6. Hipoteza robocza — wyraźnie oddzielona od faktów

Ponieważ późniejsze źródła wiążą murowany dwór z rodziną Walewskich, a Stanisław Walewski przejął Inczew w latach 40. XIX w., możliwe jest, że jeden z etapów modernizacji po 1838 r. obejmował budowę nowej murowanej siedziby. Nie jest to jednak jeszcze dowód. Potrzebujemy aktu hipotecznego, inwentarza, polisy ubezpieczeniowej, opisu majątku lub innego dokumentu z drugiej połowy XIX w., który określi materiał i funkcję samego dworu.

7. Oś źródłowa po trzech dokumentach

1832	Dwór ryglowy, kryty słomą; szczegółowy opis stanu i wnętrza.
1838	Zabudowania dworskie i wiejskie drewniane, wymagające znacznej naprawy.
lata 40. XIX w.	Przejęcie Inczewa przez Stanisława Walewskiego — fakt z późniejszych opracowań, czekamy na dokument pierwotny.
późny XIX w.	Folwark ma już 4 budynki murowane i 13 drewnianych.
1906–1908	Późniejsze źródła: gruntowna przebudowa murowanego dworu w pałac o cechach neoklasycystycznych.

Ocena wartości dla monografii: WYSOKA jako dokument przejściowy. Nie identyfikuje jeszcze murowanego dworu, ale dowodzi procesu murowania i modernizacji folwarku w XIX wieku.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 4

Nowy murowany dwór w Inczewie — połowa XIX wieku

Charakter źródła	Dokumentacja planistyczno-konserwatorska gminy Wróblew
Ustalenie dotyczące Inczewa	Na przełomie XVIII/XIX w. założono park dworski; w połowie XIX w. zbudowano nowy dwór; przebudowano go w latach 1906–1908.
Materiał budynku	W dalszej części dokumentacji obiekt opisany jest jako dwór murowany.
Znaczenie	Pierwsze odnalezione przez nas źródło, które zawęży budowę bezpośredniego poprzednika obecnego pałacu do połowy XIX wieku.
Zastrzeżenie	Jest to późniejsza dokumentacja konserwatorska, a nie akt budowlany z połowy XIX w. Wymaga dalszego potwierdzenia dokumentem pierwotnym.

1. Kluczowy zapis

Dokumentacja gminna podaje, że na przełomie XVIII i XIX wieku w posiadłości założono park dworski, natomiast w połowie XIX wieku zbudowano nowy dwór, który następnie został przebudowany w latach 1906–1908.

W innym miejscu tej samej dokumentacji opis zabytku identyfikuje siedzibę jako murowany dwór. Źródło wojewódzkie dodatkowo stwierdza, że zachowany murowany dwór został wzniesiony przez Walewskich w XIX w. i przebudowany w 1906–1908 r.

2. Wersja współczesna — sens źródła

Po drewnianej siedzibie znanej z dokumentów z 1832 i 1838 r. w Inczewie pojawił się w połowie XIX wieku nowy, murowany dwór. Późniejsze opracowanie wojewódzkie wiąże jego wzniesienie z rodziną Walewskich. Budynek ten stał się następnie podstawą gruntownej przebudowy przeprowadzonej w latach 1906–1908.

3. Dlaczego to jest przełomowe dla historii pałacu?

- 1832: siedziba jest ryglowa i kryta słomą.
- 1838: zabudowania dworskie nadal są drewniane i wymagają znacznych napraw.
- Lata 40. XIX w.: według źródeł regionalnych Inczew kupuje Stanisław Walewski.
- Połowa XIX w.: dokumentacja konserwatorska umieszcza tu budowę „nowego dworu”.
- Późniejsze źródło wojewódzkie: określa zachowany dwór jako murowany i wzniesiony przez Walewskich w XIX w.
- 1906–1908: dwór zostaje gruntownie przebudowany, uzyskując formę znaną jako pałac Walewskich.

4. Najważniejszy wniosek roboczy

Po raz pierwszy możemy z dużym prawdopodobieństwem umieścić narodziny materialnego poprzednika obecnego pałacu w połowie XIX wieku, już w okresie Walewskich. Nie oznacza to jeszcze, że cały dzisiejszy korpus pochodzi z tej fazy. Przebudowa 1906–1908 mogła być bardzo głęboka. Do rozstrzygnięcia pozostaje, które mury i elementy konstrukcyjne zachowano z budynku połowy XIX w.

5. Ocena pewności

WYSOKA dla chronologii konserwatorskiej, ale nie najwyższa dla dokładnej daty budowy. Źródła wtórne są zgodne, że istniał XIX-wieczny murowany dwór poprzedzający przebudowę 1906–1908. Nie mamy jeszcze aktu budowy, rachunków ani inwentarza z połowy XIX w., dlatego w monografii należy pisać „według dokumentacji konserwatorskiej” zamiast podawać konkretny rok.

6. Następny dokument, którego szukamy

Dokument nr 5 powinien już wejść w fazę 1906–1908: projekt, kosztorys, rachunek, opis przebudowy, korespondencję Stefana Walewskiego albo wczesną fotografię pałacu. Jeżeli znajdziemy dokument pierwotny, spróbujemy odpowiedzieć, jak dalece przebudowano XIX-wieczny dwór i kto zaprojektował nową formę rezydencji.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 5

Przebudowa 1906–1908 — dwie fazy budowlane obecnego pałacu

Datowanie zasadniczej przebudowy	1906–1908
Starsza zachowana substancja	Obecne piwnice — XIX wiek, według oceny konserwatora zabytków przekazanej przez obecnego właściciela
Nadziemna część obecnego pałacu	Parter nadbudowany na starszych piwnicach — 1908 r., według tej samej oceny konserwatorskiej
Charakter przemiany	Nie tylko modernizacja istniejącego korpusu: obecna nadziemna część reprezentuje fazę budowlaną z 1908 r., posadowioną na starszych piwnicach
Autor projektu	Nadal nieustalony
Status informacji konserwatorskiej	Do pełnego cytowania i reprodukcji po dołączeniu dokumentu konserwatora do Teki

1. Najważniejsza korekta interpretacji

Dotychczasowe sformułowanie „przebudowa XIX-wiecznego murowanego dworu” jest zbyt ogólne. Według oceny konserwatora zabytków, przekazanej przez obecnego właściciela, z XIX-wiecznej fazy budowlanej zachowały się obecne piwnice, natomiast obecny parter został nadbudowany na tych piwnicach już w 1908 r. Oznacza to, że zasadnicza nadziemna substancja dzisiejszego pałacu należy do fazy z początku XX wieku.

2. Dwie fazy budowlane zachowane w obecnym pałacu

FAZA I — XIX wiek	Murowana siedziba Walewskich. Jej rozpoznany zachowanym reliktem są obecne piwnice. Dokładny czas ich budowy nadal wymaga dokumentu pierwotnego.
FAZA II — 1906–1908	Na starszych piwnicach powstaje nowa nadziemna część rezydencji. Obecny parter datowany jest przez konserwatora na 1908 r.; z tą fazą wiążemy zasadniczą postać dzisiejszego pałacu.

3. Co to zmienia w historii pałacu?

- Najstarszą zachowaną substancją obecnego budynku są piwnice. To one materialnie łączą dzisiejszy pałac z XIX-wiecznym dworem Walewskich.
- Parter nie powinien być automatycznie traktowany jako zachowany korpus XIX-wiecznego dworu. Według oceny konserwatorskiej pochodzi z 1908 r.
- Przebudowa 1906–1908 była zatem bardzo głęboka. Bardziej trafne może być określenie „zasadnicza przebudowa / częściowa budowa nowej nadziemnej rezydencji na starszych piwnicach”.
- Poszukiwanie architekta nabiera nowego znaczenia. Szukamy projektanta obecnej nadziemnej formy pałacu z 1908 r., a nie jedynie autora dekoracyjnej modernizacji starszego korpusu.
- Analiza murów piwnic może być jednym z najważniejszych narzędzi do odtworzenia rzutu XIX-wiecznej siedziby.

4. Nowa rekonstrukcja chronologiczna

1832	Dwór ryglowy, kryty słomą.
1838	Zabudowania dworskie nadal drewniane.
lata 40. XIX w.	Inczew przechodzi w ręce Walewskich.
połowa XIX w.	Powstaje nowy murowany dwór; dokładna data nadal nieustalona.
XIX wiek	Z tej fazy zachowały się — według oceny konserwatora — piwnice obecnego pałacu.
1906–1908	Zasadnicza transformacja rezydencji.
1908	Obecny parter zostaje wzniesiony na starszych XIX-wiecznych piwnicach.

5. Status dowodowy tej informacji

Informację o datowaniu piwnic i parteru zapisujemy obecnie jako ustalenie konserwatorskie przekazane przez właściciela. Nie przedstawiamy jej jeszcze jako dosłownego cytatu z dokumentu, ponieważ sam dokument konserwatora nie został włączony do tej karty. Po jego dostarczeniu dołączymy reprodukcję oryginału, dokładną sygnaturę/datę, autora opracowania i wierny cytat. Jeżeli dokument precyzuje zakres badań architektonicznych, uzupełnimy również podstawę datowania.

6. Kierunek dalszej kwerendy

Najważniejsze staje się teraz odnalezienie dokumentacji z lat 1906–1908: projektu, kosztorysu, rachunków, korespondencji Stefana Walewskiego lub nazwiska budowniczego. Równolegle warto porównać rzut obecnych piwnic z rzutem parteru. Różnice osi, grubości murów i układu pomieszczeń mogą pokazać, jak nową rezydencję z 1908 r. dopasowano do starszej podziemnej struktury.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 6

Życie rezydencji po przebudowie — polowanie u Stefana Walewskiego, 1908/1909

Źródło prasowe	„Łowiec Polski”, 1909, nr 1 — informacja o polowaniu w Inczewie
Data wydarzenia	30 listopada i 1 grudnia 1908 r. („roku zeszłego” w numerze z 1909 r.)
Gospodarz	Stefan Walewski, Inczew
Treść potwierdzona	W Inczewie odbyło się dwudniowe polowanie; zabito 303 zajęce i 18 kuropatw
Znaczenie chronologiczne	Wydarzenie następuje bezpośrednio po zakończeniu przebudowy pałacu datowanej na 1906-1908
Charakter źródła	Krótką wzmianka prasowa; nie jest inwentarzem wnętrza i nie opisuje samego budynku

1. Kluczowy zapis prasowy

„W dniu 30 listopada i 1 grudnia r. z. odbyło się polowanie w Inczewie u p. Walewskiego, na którym zabito 303 zajęce i 18 kuropatw.”

Zapis znany jest z reprodukowanej/transkrybowanej informacji prasowej. Do wersji ostatecznej Teki warto dołączyć skan właściwej strony „Łowca Polskiego”, gdy zostanie pozyskany.

2. Wersja współczesnym językiem

30 listopada i 1 grudnia 1908 r. w majątku Inczew Stefana Walewskiego odbyło się duże, dwudniowe polowanie. Według relacji prasowej jego rozkład wyniósł 303 zajęce i 18 kuropatw.

3. Dlaczego ten drobny dokument jest ważny?

- FAKT: Stefan Walewski występuje jako gospodarz wydarzenia odbywającego się w Inczewie.
- FAKT: polowanie odbyło się na przełomie listopada i grudnia 1908 r., czyli dokładnie w roku kończącym datowaną na 1906–1908 przebudowę rezydencji.
- FAKT: skala polowania — 303 zajęce i 18 kuropatw — wskazuje na rozległe zaplecze łowieckie i dobrze prowadzone dobra.
- OSTROŻNY WNIOSEK: wydarzenie pokazuje Inczew jako aktywną siedzibę ziemiańską bezpośrednio po wielkiej przebudowie.
- NIEUDOWODNIONE: źródło nie mówi, że uczestnicy byli przyjmowani w nowo przebudowanym pałacu, nie opisuje też salonów, jadalni ani wyposażenia. Tego nie dopowiadamy.

4. Kontekst: życie towarzyskie Stefana Walewskiego

Polowanie nie było w Inczewie wydarzeniem jednorazowym. Prasa odnotowała również polowanie 19 grudnia 1904 r., jeszcze przed przebudową pałacu, z udziałem 16 strzelb; padło wówczas 220 zajęcy i 8 kuropatw. Zestawienie relacji z 1904 i 1908 r. pokazuje ciągłość funkcji Inczewa jako miejsca spotkań ziemiańskich, ale wydarzenie z końca 1908 r. jest dla naszej opowieści szczególne, ponieważ przypada bezpośrednio po zakończeniu nowej fazy budowlanej.

5. Pałac po 1908 r. — początek nowego rozdziału

Dokument nr 6 jest pierwszym krokiem od historii murów do historii ludzi. Po ustaleniu, że obecna nadziemna część pałacu pochodzi z fazy 1908 r., zaczynamy obserwować funkcjonowanie majątku Stefana i Joanny Walewskich. Następne źródła powinny odpowiedzieć, jak wyglądało codzienne życie rezydencji, kto ją odwiedzał, jak wyposażone były wnętrza oraz jakie miejsce pałac zajmował w życiu gospodarczym i towarzyskim regionu.

6. Następne punkty zaczepienia — 1920–1938

1924 / 1928	Gorzelnia Stefana Walewskiego w Inczewie: przedsiębiorstwo istniało od 1924 r.; wpis do rejestru handlowego dokonano 7 XII 1928 r.
1931	Stefan Walewski figuruje jako właściciel samochodu osobowego Fiat, z miejscem postoju: folwark Inczew.
1933–1938	Istnieje osobnateczka archiwalna: „Walewski Stefan, maj. Inczew, p-ta Sędzice, pow. sieradzki”, sygn. 2/237/0/2/424; brak skanów online.
1937	Zestawienia majątkowe podają dla Stefana Walewskiego w Inczewie 302 ha.
1938	Źródła urzędowe odnotowują postępowanie spadkowe po Stefanie-Cyrylu Walewskim, właścicielu majątku ziemskiego Inczew.

Ocena wartości dla monografii: WYSOKA jako dokument obyczajowy i chronologiczny. Nie opisuje architektury, ale po raz pierwszy pozwala zobaczyć nową rezydencję w kontekście życia ziemiańskiego niemal natychmiast po przebudowie. Dokument nr 7

powinien wejść głębiej w okres międzywojenny i gospodarcze zaplecze pałacu.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 7

Gorzelnia Stefana Walewskiego — gospodarcze zaplecze rezydencji, 1924–1928

Źródło	Obwieszczenia Publiczne, 1929, nr 32a — wpis do rejestru handlowego Sądu Okręgowego w Kaliszu
Data wpisu	7 grudnia 1928 r.
Numer rejestrowy	10058
Firma	„Stefan Walewski” — gorzelnia w Inczewie, gmina Bartochów, powiat sieradzki
Data rozpoczęcia działalności	1924 r. — według wpisu rejestrowego
Właściciel	Stefan Walewski, zamieszkały w Inczewie
Znaczenie	Pierwotne urzędowe potwierdzenie działalności gospodarczej majątku w okresie międzywojennym

1. Zapis źródłowy

„dn. 7 grudnia 1928 r.: 10058. «Stefan Walewski» — gorzelnia w Inczewie, gminy Bartochów, pow. sieradzkiego. Istnieje od 1924 r. Własc. Stefan Walewski, zamieszkały w Inczewie.”

2. Wersja współczesnym drukiem

7 grudnia 1928 r. do rejestru handlowego Sądu Okręgowego w Kaliszu wpisano pod numerem 10058 przedsiębiorstwo Stefana Walewskiego — gorzelnię w Inczewie, w gminie Bartochów, powiecie sieradzkim. Wpis stwierdza, że gorzelnia działała od 1924 r., a jej właścicielem był Stefan Walewski zamieszkały w Inczewie.

3. Co dokument wnosi do historii Inczewa?

- **FAKT:** gorzelnia funkcjonowała najpóźniej od 1924 r.; nie musimy opierać tej daty wyłącznie na późniejszych opracowaniach.
- **FAKT:** przedsiębiorstwo należało bezpośrednio do Stefana Walewskiego.
- **FAKT:** w 1928 r. Stefan Walewski był nadal wskazany jako zamieszkały w Inczewie.
- **ZNACZENIE:** dokument pokazuje majątek nie tylko jako rezydencję, lecz także jako aktywne przedsiębiorstwo rolno-przemysłowe.
- **GRANICA PEWNOŚCI:** wpis rejestrowy nie opisuje architektury gorzelni, jej urządzeń, produkcji ani relacji przestrzennej z pałacem.

4. Ważna uwaga do współczesnego opisu zespołu

Historycznie gorzelnia należała do gospodarczego zaplecza majątku Walewskich. W obecnym stanie własnościowym i przestrzennym gorzelnia nie wchodzi w skład obecnego zespołu pałacowego. W monografii trzeba konsekwentnie rozróżniać historyczny majątek ziemski od dzisiejszej nieruchomości pałacowo-parkowej.

5. Inczew jako nowoczesny majątek

Późniejsze opracowanie gminne określa gospodarstwo Stefana Walewskiego jako „wzorowe i nowoczesne”. Wpis rejestrowy gorzelni stanowi konkretny dokument epoki, który pozwala wypełnić to ogólne określenie rzeczywistą treścią gospodarczą. Następne źródła — samochód Stefana Walewskiego, hodowla koni orazteczka majątku z lat 1933–1938 — mogą pokazać kolejne elementy modernizacji Inczewa.

6. Oś czasu okresu Stefana Walewskiego

1906–1908	Zasadnicza przebudowa rezydencji; obecny parter datowany na 1908 r. na starszych XIX-wiecznych piwnicach.
1908	Duże polowanie w Inczewie — pierwszy w naszej Tece obraz życia rezydencji bezpośrednio po przebudowie.
1924	Gorzelnia Stefana Walewskiego działa w Inczewie.
7 XII 1928	Formalny wpis gorzelni do rejestru handlowego.
1931	Źródło urzędowe wykazuje samochód osobowy Fiat Stefana Walewskiego, miejsce postoju: folwark Inczew.
1933–1938	Archiwalna teczkaj „Walewski Stefan, maj. Inczew” — kluczowy materiał oczekujący na udostępnienie.

Ocena wartości dla monografii: **WYSOKA**. To konkretny urzędowy ślad gospodarczej aktywności Stefana Walewskiego w Inczewie. Dokument nr 8 powinien pokazać kolejny aspekt nowoczesności majątku — motoryzację albo hodowlę koni — zanim przejdziemy do ostatnich lat przed 1939 r.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 8

Samochód Stefana Walewskiego — motoryzacja międzywojennego Inczewa,
1931-1932

Źródło pierwotne	Łódzki Dziennik Wojewódzki, 16 marca 1931 r.
Właściciel	Walewski Stefan
Numer rejestracyjny	81209
Pojazd	samochód osobowy — Fiat
Miejsce postoju	folwark Inczew, gmina Bartochów
Potwierdzenie ciągłości	W wykazie z 15 grudnia 1932 r. Stefan Walewski, Inczew, figuruje nadal z numerem ŁD 81209
Znaczenie	Bezpośredni urzędowy ślad motoryzacji i codziennego funkcjonowania majątku

1. Zapis źródłowy z 1931 r.

„Walewski Stefan, Nr. rejestr. 81209, samochód osobowy — Fiat — m. postoju: folw. Inczew, gm. Bartochów.”

Wersja cyfrowa urzędowego dziennika jest dostępna online. W docelowej Tece możemy później dołączyć reprodukcję właściwego fragmentu strony jako ilustrację źródłową.

2. Co potwierdza dokument?

- **FAKT:** Stefan Walewski posiadał w 1931 r. samochód osobowy marki Fiat.
- **FAKT:** numer rejestracyjny pojazdu wynosił 81209.
- **FAKT:** jako miejsce postoju wskazano folwark Inczew — samochód był więc bezpośrednio związany z funkcjonowaniem majątku.
- **POTWIERDZENIE:** wykaz z grudnia 1932 r. ponownie wymienia Stefana Walewskiego z Inczewa i numer ŁD 81209.
- **OSTROŻNOŚĆ:** źródło nie podaje modelu Fiata, roku produkcji, koloru ani sposobu użytkowania. Tych szczegółów nie rekonstruujemy bez kolejnego dokumentu lub fotografii.

3. Znaczenie dla obrazu międzywojennego Inczewa

Ten pozornie drobny zapis pozwala zobaczyć majątek jako miejsce uczestniczące w modernizacji międzywojennej wsi ziemiańskiej. Po gorzelni działającej od 1924 r. otrzymujemy kolejny konkretny element infrastruktury i stylu życia właściciela: własny samochód osobowy zarejestrowany przy folwarku Inczew.

4. Jeszcze ciekawszy trop — hodowla koni

Źródła dotyczące polskiego jeździectwa przypisują Stefanowi Walewskiemu z Inczewa hodowlę konia Kaktus, później znanego jako Alli/Ali. Koń ten trafił do Wojska Polskiego i odnosił sukcesy sportowe. Osobne urzędowe zestawienie hodowlane z 1938 r. wymienia Stefana Walewskiego z Inczewa w powiecie sieradzkim jako hodowcę sześciu koni ujętych w wykazie. Ten wątek zasługuje na osobną kartę źródłową, ponieważ łączy Inczew z historią polskiego jeździectwa.

5. Oś modernizacji majątku

1908	Nowa nadziemna forma pałacu na starszych piwnicach.
1924	Działa gorzelnia Stefana Walewskiego.
1928	Gorzelnia zostaje wpisana do rejestru handlowego.
1931	Fiat Stefana Walewskiego, nr 81209; miejsce postoju: folwark Inczew.
1932	Ten sam numer rejestracyjny nadal przypisany Stefanowi Walewskiemu z Inczewa.
1938	Urzędowe zestawienie hodowlane wymienia Stefana Walewskiego — Inczew — 6 koni.

Ocena wartości dla monografii: WYSOKA jako źródło obyczajowe. Dokument nr 9 powinien dotyczyć hodowli koni Stefana Walewskiego. Ten trop może okazać się znacznie ważniejszy niż samochód, ponieważ prowadzi od Inczewa do historii polskiego sportu jeździeckiego.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 9

Hodowla koni Stefana Walewskiego i olimpijski koń Kaktus — późniejszy Alli

Źródło urzędowe	Wykaz hodowców koni, 1938 — Stefan Walewski, Inczew, powiat Sieradz
Liczba koni w wykazie	6 (w tabeli: 5 + 1 w dwóch kategoriach)
Źródło historyczno-jeździeckie	Legendy Polskiego Jeździectwa — karta konia ALLI
Koń	Kaktus, później Alli / Ali / Aly
Hodowca	Stefan Walewski — Inczew
Najważniejsze osiągnięcie	Igrzyska Olimpijskie Amsterdam 1928 — srebrny medal drużynowy w skokach; dosiad rtm. Kazimierz Szosland
Znaczenie	Łączy niewielki Inczew bezpośrednio z historią polskiego sportu olimpijskiego

1. Dokument urzędowy z 1938 r.

W urzędowym zestawieniu hodowców, w części dotyczącej województwa łódzkiego i powiatu sieradzkiego, widnieje wpis: „Walewski Stefan — Inczew”. W kolumnach zestawienia zapisano łącznie 6 koni (5 + 1).

To źródło pierwotne potwierdza, że hodowla koni w Inczewie nie była jedynie rodzinną tradycją wspominaną po latach, lecz była nadal formalnie odnotowywana w końcu lat trzydziestych.

2. Kaktus z Inczewa — późniejszy Alli

Materiały projektu „Legendy Polskiego Jeździectwa” identyfikują konia Alli (Ali, Aly, ex Kaktus) jako konia wyhodowanego przez Stefana Walewskiego z Inczewa. Według tego opracowania Kaktus urodził się w 1920 r., następnie stał się własnością Wojska Polskiego i startował pod rtm. Kazimierzem Szoslandem.

3. Inczew na igrzyskach olimpijskich — pośrednio, ale bardzo realnie

Alli wystąpił na Igrzyskach Olimpijskich w Amsterdamie w 1928 r. w konkursie skoków. Polska drużyna zdobyła srebrny medal. Materiały jeździeckie podają, że koń popełnił na igrzyskach jeden błąd, a para Kazimierz Szosland-Alli zajęła również wysokie miejsce indywidualne.

Wniosek dla monografii: koń wyhodowany w majątku Walewskich w Inczewie stał się częścią jednego z najważniejszych sukcesów polskiego jeździectwa okresu międzywojennego. Jest to jeden z najbardziej barwnych i jednocześnie dobrze udokumentowanych epizodów historii majątku.

4. Ważna rozbieżność źródeł

W źródłach internetowych występuje rozbieżność co do roku urodzenia Alliego/Kaktusa: karta bazy koni podaje 1916 r., natomiast „Legends Polskiego Jeździectwa” podają 1920 r. W Tece nie rozstrzygamy tej różnicy arbitralnie. Do wersji ostatecznej należy sprawdzić przedwojenną dokumentację wojskową, księgi stadne lub publikacje Polskiej Cyfrowej Biblioteki Jeździeckiej.

5. Co możemy uznać za pewne?

- PEWNE: Stefan Walewski z Inczewa jest wskazywany jako hodowca Alliego/Kaktusa.
- PEWNE: Alli startował pod Kazimierzem Szoslandem na IO Amsterdam 1928 i uczestniczył w zdobyciu srebrnego medalu drużynowego.
- PEWNE: urzędowy wykaz z 1938 r. wymienia Stefana Walewskiego z Inczewa jako hodowcę posiadającego sześć koni objętych zestawieniem.
- DO WERYFIKACJI: dokładny rok urodzenia Kaktusa oraz szczegóły jego sprzedaży/przejęcia przez Wojsko Polskie.
- DO POSZUKANIA: fotografia Kaktusa/Alliego, dokument hodowlany z Inczewa oraz ewentualne fotografie stajni Walewskich.

6. Znaczenie dla obrazu pałacu i majątku

Hodowla koni dopełnia obraz Inczewa jako nowoczesnego majątku ziemiańskiego: obok reprezentacyjnej rezydencji, gorzelni, gospodarki rolnej, polowań i motoryzacji istniała hodowla, która wydała konia o randze olimpijskiej. W monografii ten epizod zasługuje na osobny, ilustrowany podrozdział.

Następny krok: Dokument nr 10 powinien przeprowadzić nas do ostatnich lat Stefana Walewskiego — teczki majątku 1933–1938, jego śmierci i postępowania spadkowego, a następnie do sytuacji Inczewa bezpośrednio przed 1939 r.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 10

Śmierć Stefana-Cyryla Walewskiego i postępowanie spadkowe — 1938

Źródło urzędowe	„Obwieszczenia Publiczne”, 1938, nr 65
Organ	Wydział Hipoteczny, sekcja III, przy Sądzie Okręgowym w Kaliszu
Osoba	Stefan-Cyryl Walewski
Określenie w źródle	właściciel majątku ziemskiego Inczew, powiat sieradzki
Czynność	otwarcie postępowania spadkowego
Termin zamknięcia	21 listopada 1938 r.
Znaczenie	Dokument urzędowy wyznaczający kres osobistego gospodarowania Stefana Walewskiego w Inczewie

1. Kluczowy zapis urzędowy

Wydział Hipoteczny przy Sądzie Okręgowym w Kaliszu obwieszczał, że otwarto postępowanie spadkowe po zmarłym Stefanie-Cyrylu Walewskim, właścicielu majątku ziemskiego Inczew, pow. sieradzkiego. Termin zamknięcia postępowania wyznaczono na 21 listopada 1938 r.

2. Dlaczego ten dokument jest przełomowy?

- FAKT: Stefan Walewski zmarł przed publikacją obwieszczenia i przed terminem zamknięcia postępowania w listopadzie 1938 r.
- FAKT: źródło urzędowe nazywa go właścicielem majątku ziemskiego Inczew.
- FAKT: rok wcześniej, w 1937 r., zestawienia podawały dla Stefana Walewskiego w Inczewie 302 ha.
- FAKT: istnieje osobna teczka archiwalna „Walewski Stefan, maj. Inczew”, obejmująca lata 1933–1938 (sygn. 2/237/0/2/424), ale bez skanów online.
- WAŻNE: samo obwieszczenie nie podaje daty dziennej śmierci, spadkobierców ani szczegółowego składu spadku. Tego nie dopowiadamy.

3. Inczew tuż przed końcem epoki ziemiańskiej

Zestawienie dokumentów z ostatnich lat tworzy niezwykle wyraźny obraz: w 1931–1932 r. Stefan Walewski posiada samochód Fiat związany z folwarkiem Inczew; w 1937 r. majątek ma 302 ha; urzędowy wykaz hodowlany z 1938 r. nadal wymienia Stefana Walewskiego z Inczewa i sześć koni; w tym samym roku otwarte zostaje postępowanie spadkowe po jego śmierci.

4. Tajemnicza teczka 1933–1938

Archiwum Państwowe przechowuje jednostkę 2/237/0/2/424 — „Walewski Stefan, maj. Inczew, p-ta Sędzice, pow. sieradzki”, 1933–1938. Katalog nie udostępnia jej skanów. Jej ramy czasowe kończą się dokładnie w roku śmierci Stefana, dlatego może być jednym z najważniejszych nieprzebadanych przez nas źródeł dotyczących ostatnich lat majątku.

Nie zakładamy jej zawartości. Dopiero uzyskanie kopii pozwoli stwierdzić, czy znajdują się tam dane finansowe, korespondencja, wykazy majątku, informacje kredytowe czy inne materiały.

5. Granica epoki

Śmierć Stefana w 1938 r. następuje zaledwie kilkanaście miesięcy przed wybuchem II wojny światowej. Dla narracji monografii jest to naturalna cezura: kończy się okres właściciela, który przebudował rezydencję, prowadził majątek przez pierwsze dekady XX wieku i pozostawił po sobie liczne ślady gospodarcze oraz obyczajowe.

6. Następny dokument

Dokument nr 11 powinien odpowiedzieć na pytanie: kto przejął Inczew po śmierci Stefana i jaka była sytuacja pałacu w 1938–1939 r.? Następnie przejdziemy do września 1939 r., okupacji niemieckiej i wojennych losów pałacu. To będzie kolejny zasadniczy rozdział Teki.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 11

Po śmierci Stefana — Kazimierz Walewski i ostatni rok przed wojną, 1938–1939

Punkt wyjścia	Postępowanie spadkowe po Stefanie-Cyrylu Walewskim otwarte w 1938 r.
Nowe źródło z 1939 r.	Wykaz klaczy wycofanych do hodowli wymienia K. Walewskiego, Inczew
Koń	Kawa (312 Ormat x — Miła), klacz angloarabska
Miejsce	Inczew
Identyfikacja Walewskiego	K. Najsilniejszym kandydatem jest Kazimierz Walewski, syn Stefana i Joanny, ur. 1908 w Inczewie; pełne następstwo własności wymaga jednak dokumentu hipotecznego/spadkowego
Znaczenie	Pierwszy odnaleziony ślad z 1939 r. łączący osobę o inicjale K. Walewski bezpośrednio z Inczewem po śmierci Stefana

1. Nowy ślad z 1939 roku

W opublikowanym w 1939 r. wykazie klaczy wycofanych do hodowli znajduje się pozycja dotycząca klaczy Kawa (312 Ormat x — Miła). Jako hodowcę/właściciela wskazano „K. Walewski”, a jako majątek — Inczew.

Jest to bardzo ważne, ponieważ źródło pochodzi już z roku następującego po śmierci Stefana Walewskiego i pokazuje dalsze funkcjonowanie hodowli związanej z Inczewem.

2. Kim był „K. Walewski”?

Genealogia rodu wskazuje, że synem Stefana Walewskiego i Joanny z Taczanowskich był Kazimierz Walewski, urodzony w 1908 r. w Inczewie. Później mieszkał w Gdańsku i zmarł tam 9 lipca 2001 r. W świetle tej genealogii jest on bardzo mocnym kandydatem do identyfikacji osoby zapisanej w źródle z 1939 r. jako „K. Walewski — Inczew”.

Jednak zachowujemy rygor źródłowy: sam wykaz z 1939 r. podaje tylko inicjał „K.”. Nie nazywa tej osoby Kazimierzem i nie stwierdza wprost, że był właścicielem całego majątku. Dlatego do czasu odnalezienia aktu spadkowego lub wpisu hipotecznego używamy określenia: „prawdopodobnie Kazimierz Walewski, syn Stefana”.

3. Ważne połączenie z wcześniejszą wskazówką rodzinną

Trop gdański okazuje się szczególnie wartościowy. Dane genealogiczne wskazują Kazimierza Walewskiego, ur. 1908 w Inczewie, zmarłego w 2001 r. w Gdańsku. Jego żona Zofia Sariusz-Tarnowska również zmarła w Gdańsku w 2002 r. To otwiera osobny kierunek poszukiwań: potomków tej linii, rodzinnych fotografii, wspomnień i dokumentów wyniesionych z Inczewa.

4. Co możemy powiedzieć o roku 1939?

- PEWNE: Stefan Walewski nie żył już w 1938 r.; trwało po nim postępowanie spadkowe.
- PEWNE: źródło opublikowane w 1939 r. łączy „K. Walewskiego” z Inczewem i z kłaczą Kawa.
- BARDZO PRAWDOPODOBNE: chodzi o Kazimierza Walewskiego, syna Stefana, urodzonego w Inczewie w 1908 r.
- NIEUSTALONE: kiedy dokładnie Kazimierz objął majątek, czy był jego jedynym właścicielem i jaki udział przypadł Joannie Walewskiej lub innym spadkobiercom.
- DO ODNALEZIENIA: zamknięcie postępowania spadkowego z 21 XI 1938 r., księga hipoteczna dóbr Inczew i ewentualny testament Stefana.

5. Korekta ważnego sformułowania w późniejszych opracowaniach

Opracowanie gminne mówi, że „do 1939 roku gospodarzem był Stefan Walewski”. Dokument spadkowy dowodzi jednak, że Stefan zmarł już przed zakończeniem postępowania spadkowego w listopadzie 1938 r. Dlatego zdanie to należy rozumieć jako uproszczony opis epoki własności Walewskich, a nie ściśle stwierdzenie, że Stefan osobiście gospodarował do września 1939 r.

6. Przed samą katastrofą wojenną

Dokument nr 11 doprowadza nas niemal do września 1939 r. W chwili wybuchu wojny Inczew nadal pozostawał związany z rodziną Walewskich, lecz okres po śmierci Stefana wymaga jeszcze formalnego odtworzenia sukcesji. Następny dokument powinien już otworzyć rozdział okupacyjny: przejęcie majątku przez administrację niemiecką, zarząd nad Inczewem i Tubądzinem oraz los rodziny i wyposażenia pałacu.

7. Najważniejsze zadanie archiwalne

Dla ostatecznej monografii kluczowe będzie uzyskanie z archiwum dokumentów zamykających postępowanie spadkowe po Stefanie Walewskim. To one mogą jednoznacznie odpowiedzieć, kto był prawnym właścicielem Pałacu i dóbr Inczew 1 września 1939 r.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 12

Wrzesień 1939 — niemiecki zarząd nad Inczewem i Tubądzinem

Cezura	1939 — zajęcie Polski przez Niemcy
Ustalenie źródłowe	Majątki Inczew i Tubądzin oddano w zarząd Niemca określanego w źródłach jako Mauve Lutz
Źródła wtórne	Materiały regionalne o Tubądzinie i opracowanie Gminy Wróblew
Kontekst rodzinny	W Tubądzinie pozostał Kazimierz Stanisław Walewski; zmarł 3 marca 1940 r.
Znaczenie dla Inczewa	Koniec swobodnego gospodarowania Walewskich i wejście majątku pod okupacyjny zarząd niemiecki
Granica wiedzy	Nie odnaleziono jeszcze pierwotnego niemieckiego aktu przejęcia Inczewa ani dokumentu określającego zakres kompetencji zarządcy

1. Kluczowe ustalenie

Po zajęciu Polski przez Niemcy w 1939 r. dwa sąsiadujące majątki Walewskich — Inczew i Tubądzin — zostały oddane pod zarząd niemieckiego zarządcy, którego źródła regionalne zapisują jako Mauve Lutz.

Jest to pierwsza wyraźna cezura okupacyjna w naszej Tece. Własność rodzinna nie znika w sensie genealogicznym, ale faktyczne gospodarowanie dobrami przechodzi pod kontrolę okupanta.

2. Co wiemy, a czego jeszcze nie wiemy?

- USTALONE: Inczew i Tubądzin znalazły się pod wspólnym niemieckim zarządem.
- USTALONE: źródła podają nazwisko zarządcy jako Mauve Lutz.
- USTALONE DLA TUBĄDZINA: Kazimierz Stanisław Walewski nie został od razu wysiedlony; pozostawiono mu jeden pokój we dworze. Zmarł 3 marca 1940 r.
- NIEUSTALONE DLA INCZEWA: kto dokładnie mieszkał w pałacu po przejęciu majątku, czy rodzina została wysiedlona natychmiast, oraz jakie funkcje otrzymał sam pałac.
- NIEUSTALONE: czy Mauve Lutz mieszkał w Inczewie, Tubądzinie czy tylko administrował oboma dobrami.
- DO ODNALEZIENIA: niemieckie akta Treuhand/zarządu majątków, listy mieszkańców, korespondencja gospodarcza i dokumenty powojenne opisujące stan przejętego mienia.

3. Tubądzin jako źródło pomocnicze dla historii Inczewa

Los Tubądzina jest dla nas ważny, ponieważ oba majątki znalazły się pod tym samym zarządcą. W Tubądzinie znajdowało się archiwum rodzinne Walewskich, biblioteka, 132 portrety oraz pamiątki rodowe. Część zbiorów w czasie okupacji zaginęła, ale znaczną część uratowano dzięki działaniom Rudolfa Weinerta. Po wojnie zachowane materiały trafiły m.in. do Archiwum Państwowego w Łodzi i muzeum w Sieradzu.

4. Dlaczego to może być klucz do Inczewa?

Archiwum Państwowe w Łodzi przechowuje dziś Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina (Archiwum rodziny Walewskich), zespół 39/575/0, lata 1443–1939. Opis zespołu wymienia wprost akta prawno-administracyjne dóbr Tubądzin i Inczew, w tym akty kupna i sprzedaży, dzierżawy, testamenty, wykazy ruchomości, zasiewów, inwentarza żywego i martwego oraz korespondencję majątkową i osobistą.

5. Nowy, bardzo ważny wniosek kwerendalny

To oznacza, że nasze wcześniejsze poszukiwania w Archiwum Państwowym w Łodzi mają mocną podstawę katalogową: istnieje duży, 231-jednostkowy zespół rodzinny obejmujący również Inczew. Nie wszystkie jednostki są zdigitalizowane. W wersji ostatecznej monografii powinniśmy potraktować ten zespół jako jedno z podstawowych źródeł do odtworzenia historii pałacu i rodziny.

6. Ostrożność w opisie okupacji

Na obecnym etapie nie przypisujemy pałacowi w Inczewie funkcji, których źródła nie potwierdzają. Informacja, że dwór w Tubądzinie służył podczas okupacji m.in. jako ośrodek dla młodzieży Hitlerjugend, dotyczy Tubądzina i nie może być automatycznie przenoszona na Inczew.

7. Następny dokument

Dokument nr 13 powinien dotyczyć samego pałacu w Inczewie podczas okupacji 1939–1945. Szczególnie cenne będą: fotografia wojenna, którą posiadasz, relacje mieszkańców, powojenny opis stanu pałacu oraz dokumenty parcelacyjne. To pozwoli przejść od informacji o niemieckim zarządzie do rzeczywistych wojennych losów budynku.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 13

Pałac w czasie wojny i kres majątku ziemiańskiego — ok. 1940–1945

Dokument ikonograficzny	Archiwalna fotografia pałacu w Inczewie, datowana ok. 1940 r.
Pochodzenie znanej kopii	Fotografia z albumu niemieckiego żołnierza; mały format ok. 10 × 6,5 cm
Status	Oryginał/reprodukcja była oferowana w archiwum Allegro w 2016 r.; zachował się skan oferty
Kontekst okupacyjny	Majątek pozostawał pod niemieckim zarządem
Po 1945 r.	Ponad 300-hektarowy majątek został poddany parcelacji
Los pałacu	Pokoje i salony przeznaczono na biura Gospodarstwa Rolnego w Inczewie
Znaczenie	Przejęcie od prywatnej rezydencji Walewskich do państwowego użytkowania gospodarczego

1. Fotografia około 1940 r. — materialny świadek wojny

W internetowym archiwum aukcyjnym zachował się opis oryginalnej fotografii zatytułowanej „Incze w k. Sieradz Warta Błazki – Pałac – FOTO ok. 1940”. Sprzedający podawał, że fotografia pochodziła z albumu niemieckiego żołnierza; właśnie na tej podstawie określono jej przybliżone datowanie. Fotografia miała około 10 × 6,5 cm.

To ważne źródło ikonograficzne, ale wymaga ostrożności: brak oryginalnego podpisu na fotografii oznacza, że datowanie „ok. 1940” jest wnioskiem wynikającym z proveniencji albumu, a nie datą zapisaną na odbitce.

2. Fotografia przekazana przez obecnego właściciela

Do naszej roboczej dokumentacji została już wcześniej przekazana fotografia określona przez obecnego właściciela jako zdjęcie pałacu z okresu II wojny światowej. W finalnej Tece należy zestawzić ją ze skanem archiwalnej oferty i porównać detale elewacji, otoczenia, stolarki, dachu oraz ewentualnych osób lub pojazdów. Pozwoli to ustalić, czy mamy do czynienia z tym samym ujęciem, odbitką z tej samej serii czy innym wojennym zdjęciem Inczewa.

3. Rok 1945 — koniec majątku jako prywatnej rezydencji

Oficjalny materiał Gminy Wróblew podaje, że po wyzwoleniu cały ponad 300-hektarowy majątek poddano parcelacji. Jest to zasadnicza cezura własnościowa i społeczna w historii Inczewa.

Ten sam materiał mówi następnie bardzo konkretnie: „Pokoje i salony zamieniono na biura Gospodarstwa Rolnego w Inczewie.” Pałac przestał więc pełnić funkcję prywatnej siedziby ziemiańskiej i otrzymał funkcję administracyjno-gospodarczą.

4. Co możemy uznać za pewne?

- PEWNE: istnieje fotografia pałacu pochodząca z albumu niemieckiego żołnierza, datowana przez jej proveniencję na około 1940 r.
- PEWNE: po wojnie majątek liczący ponad 300 ha został poddany parcelacji.
- PEWNE: wnętrza pałacu — pokoje i salony — przeznaczono na biura Gospodarstwa Rolnego w Inczewie.
- PÓŹNIEJSZY ETAP: inne opracowania podają, że w pałacu mieściły się biura PGR; wymaga to osobnego dokumentu dotyczącego powojennej organizacji gospodarstwa.
- NIEUSTALONE: dokładny stan wyposażenia pałacu w 1945 r., wykaz przejętych ruchomości, moment i tryb przejęcia budynku przez państwo oraz los biblioteki, mebli, obrazów i archiwaliów inczewskich.

5. Najważniejsza luka źródłowa

Dla historii samego pałacu jednym z najcenniejszych dokumentów byłby protokół przejęcia majątku po wojnie albo spis inwentarza sporządzony przy parcelacji. Taki dokument mógłby zawierać opis pomieszczeń, stan techniczny, meble, obrazy, księgozbiór, wyposażenie gospodarcze i zabudowania folwarczne. To obecnie jeden z priorytetów dalszej kwerendy.

6. Następny dokument

Dokument nr 14: pałac jako siedziba Gospodarstwa Rolnego/PGR. Spróbujemy ustalić, kiedy dokładnie utworzono państwowe gospodarstwo w Inczewie, jak wykorzystywano poszczególne pomieszczenia oraz kiedy rozpoczął się proces degradacji budynku. Następnie dojdziemy do wpisu pałacu do rejestru zabytków w 1977 r.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 14

Od biur PGR do ochrony konserwatorskiej — 1945–lata 80. XX wieku

Okres	po 1945 r. – lata 80. XX w.
Powojenne użytkowanie	Po parcelacji majątku w pałacu ulokowano biura gospodarstwa rolnego / PGR
Skutek funkcjonalny	Dawne pokoje i salony utraciły funkcję rezydencjonalną i zostały przystosowane do administracji
Ochrona zabytku	Pałac wpisano do rejestru zabytków 21 marca 1977 r.
Numer w aktualnym wykazie NID	nr rej. 4 z 21.03.1977; datowanie: XIX/XX w.
Numer podawany w dokumentacji gminnej	290/A; decyzja KL.IX-53,40/5/77
Remont	Dokumentacja gminna podaje, że w latach 80. rozpoczęto remont, lecz z braku funduszy go nie ukończono

1. Pałac po reformie rolnej

Po parcelacji dawnego majątku Walewskich pałac przestał być prywatną rezydencją. Źródła regionalne podają, że umieszczono w nim biura PGR. Oznaczało to zasadniczą zmianę sposobu użytkowania: reprezentacyjne pomieszczenia mieszkalne zostały podporządkowane funkcjom administracyjnym.

Nie mamy jeszcze odnalezionego protokołu adaptacji pomieszczeń ani planów powojennych przebudów. Dlatego nie przypisujemy PGR konkretnych zmian architektonicznych bez dokumentu. Źródła wtórne wiążą jednak późniejszy zły stan wnętrza z wieloletnimi zaniedbaniami okresu PGR, awariami dachu i późniejszym szabrem.

2. 21 marca 1977 r. — pałac staje się prawnie chronionym zabytkiem

Aktualny wykaz Narodowego Instytutu Dziedzictwa ujmuje Inczew następująco: „pałac, XIX/XX, nr rej.: 4 z 21.03.1977”. To pewny punkt chronologiczny w historii ochrony obiektu.

Dokumentacja planistyczna gminy podaje dodatkowo oznaczenie 290/A i numer decyzji KL. IX – 53, 40/5/77. W nowszym planie ogólnym gminy również figuruje data 21.03.1977 r., choć numer rejestrowy zapisano jako 290/A. Rozbieżność numeracji trzeba zachować i wyjaśnić na podstawie samej decyzji konserwatorskiej.

3. Dlaczego wpis z 1977 r. jest tak ważny?

- **FAKT:** państwo uznało pałac za zabytek wymagający ochrony prawnej.
- **FAKT:** aktualny centralny rejestr NID nadal potwierdza ochronę pałacu.
- **WAŻNE:** obecny wpis rejestrowy dotyczy pałacu; park jest ujmowany w dokumentacji ewidencyjnej zespołu, lecz w aktualnym wykazie NID przy hasle Inczew widnieje sam pałac.
- **DO POZYSKANIA:** pełna decyzja z 21.03.1977 r. wraz z uzasadnieniem i załącznikami. Może zawierać opis stanu budynku sprzed niemal pół wieku.
- **DO PORÓWNANIA:** fotografie konserwatorskie z lat 70. i 80. z obecnym stanem oraz fotografiami z 2018 r.

4. Lata osiemdziesiąte — niedokończony remont

Dokumentacja gminna zawiera krótkie, ale bardzo znaczące zdanie: „W latach osiemdziesiątych rozpoczęto remont pałacu, niestety z braku funduszy nie dokończono.” To otwiera kolejny etap badań. Trzeba ustalić inwestora, zakres robót, wykonawcę, dokumentację techniczną i moment przerwania prac.

Jeżeli odnajdziemy projekt tego remontu, może on zawierać rzuty wszystkich kondygnacji, przekroje, opis konstrukcji, fotografie, ekspertyzy oraz rozpoznanie starszych faz budowlanych. Dla naszej monografii byłby to materiał pierwszorzędny.

5. Początek degradacji — co możemy powiedzieć uczciwie?

Źródła internetowe opisują wnętrze jako zniszczone wskutek zaniedbań PGR, wieloletniego przeciekania lub uszkodzenia dachu oraz działalności szabrowników. Jest to ważny trop, lecz wymaga rozdzielenia chronologicznego: nie wiemy jeszcze, które szkody powstały w okresie PGR, które po jego likwidacji, a które podczas późniejszego opuszczenia obiektu.

6. Oś czasu powojennego pałacu

po 1945	Parcelacja dawnego majątku; pałac traci funkcję rezydencji.
okres powojenny	W pałacu działają biura gospodarstwa rolnego / PGR.
21 III 1977	Wpis pałacu do rejestru zabytków.
lata 80.	Rozpoczęcie remontu pałacu; prace pozostają niedokończone z powodu braku funduszy.
po upadku PGR	Przejście w ręce prywatne; dalszy etap wymaga odrębnej karty źródłowej.

7. Następny dokument

Dokument nr 15 powinien objąć lata 80.–2018: niedokończony remont, upadek PGR, pierwszą własność prywatną, wymianę dachu, okres opuszczenia i stan pałacu bezpośrednio przed rozpoczęciem obecnych prac ratunkowych. Tu szczególnie cenne będą fotografie z 2018 r. oraz dokumentacja konserwatorska.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA - DOKUMENT NR 15

WERSJA POPRAWIONA NA PODSTAWIE AKTU NOTARIALNEGO Z 9 KWIETNIA 2018 R.

Dokument pierwotny	Akt notarialny - Rep. A nr 1315/2018, 9 kwietnia 2018 r.
Notariusz	Joanna Kasińska, Kancelaria Notarialna w Łodzi
Sprzedające	Katarzyna Jolanta Lisiecka oraz Małgorzata Magdalena Lisiecka-Muniak
Kupujący	Aldona Maria Majewska-Kupidura i Ryszard Waldemar Kupidura
Przedmiot	zabudowana nieruchomość w Inczewie, działka nr 19/33
Powierzchnia	3 ha 1 852 m ²
Księga wieczysta	SR1S/00042249/7
Cena wskazana w akcie	
Data przeniesienia własności	9 kwietnia 2018 r.
Poprzedzająca umowa	warunkowa umowa sprzedaży z 12 lutego 2018 r., Rep. A nr 530/2018

1. Co zmienia akt notarialny?

Akt notarialny pozwala zastąpić część wcześniejszej relacji ustnej dokumentem pierwotnym. Potwierdza bezpośrednio, że 9 kwietnia 2018 r. prawo własności zabudowanej nieruchomości w Inczewie zostało przeniesione na Aldonę Marię Majewską-Kupidurę i Ryszarda Waldemara Kupidurę.

Formalnymi sprzedającymi były Katarzyna Jolanta Lisiecka oraz Małgorzata Magdalena Lisiecka-Muniak. Dokument określa obie jako córki Michała i Jolanty. Oznacza to, że wcześniejsze sformułowanie, iż pałac został w 2018 r. kupiony bezpośrednio od Michała Lisieckiego, należy w monografii skorygować.

2. Dokładna data początku obecnego etapu

9 kwietnia 2018 r. jest obecnie najlepiej udokumentowaną datą graniczną rozpoczynającą współczesny etap własności pałacu. Akt został sporządzony jako umowa przeniesienia prawa własności nieruchomości.

3. Co dokładnie było przedmiotem transakcji?

Akt opisuje zabudowaną nieruchomość położoną w miejscowości Inczew, gminie Wróblew, powiecie sieradzkim, województwie łódzkim: działkę nr 19/33 o powierzchni 3 ha 1 852 m², objętą księgą wieczystą SR1S/00042249/7.

4. Warunkowa umowa z 12 lutego 2018 r.

Akt z 9 kwietnia odwołuje się do wcześniejszej warunkowej umowy sprzedaży z 12 lutego 2018 r. (Rep. A nr 530/2018). Z dokumentu wynika, że transakcja była uzależniona od niewykonania ustawowego prawa pierwokupu przez Gminę Wróblew oraz Skarb Państwa. Wskazany termin upłynął bezskutecznie, co umożliwiło ostateczne przeniesienie własności.

5. Cena i wydanie nieruchomości

W akcie wskazano łączną cenę . Sprzedające zobowiązały się wydać nieruchomość kupującym po otrzymaniu całej ceny, najpóźniej do 18 kwietnia 2018 r. Od dnia wydania na kupujących przechodziły korzyści i ciężary związane z nieruchomością.

6. Michał Lisiecki - co możemy zapisać, a czego dokument nie dowodzi?

Akt z 2018 r. potwierdza, że sprzedające były córkami Michała i Jolanty, ale na tych pięciu stronach nie opisuje wcześniejszego sposobu nabycia nieruchomości przez córki ani nie potwierdza zakresu remontów wykonanych przez Michała Lisieckiego. Informacja o jego wcześniejszej własności oraz o generalnym remoncie dachu, nowej więźbie i remoncie poddasza pozostaje zatem na tym etapie relacją obecnych właścicieli i wymaga osobnego dokumentu.

7. Nowa, poprawna chronologia

po 2000 r. - przed 2018	Według relacji obecnych właścicieli: okres związany z Michałem Lisieckim; generalny remont dachu, nowa więźba i remont poddasza.
12 II 2018	Warunkowa umowa sprzedaży - Rep. A nr 530/2018.
9 IV 2018	Katarzyna Lisiecka i Małgorzata Lisiecka-Muniak przenoszą własność na Aldonę Majewską-Kupidurę i Ryszarda Kupidurę.
do 18 IV 2018	Najpóźniejszy termin wydania nieruchomości przewidziany w akcie.
od 2018	Rozpoczyna się współczesny etap prac obecnych właścicieli.

8. Znaczenie dla monografii

Akt notarialny jest dokumentem pierwszorzędny dla historii najnowszej pałacu. Pozwala precyzyjnie zamknąć okres poprzedniej własności i rozpocząć rozdział 2018-2026. W finalnej monografii warto zamieścić reprodukcję pierwszej strony aktu lub jej odpowiednio zanonimizowany fragment, a pełny dokument pozostawić w archiwum źródłowym.

9. Następny dokument

Dokument nr 16: 2018-2026 - od przejęcia zrujnowanego pałacu do jego odrodzenia. Punktem wyjścia będzie stan nieruchomości w chwili zakupu, fotografie z 2018 r. i rzeczywisty wykaz prac wykonanych przez obecnych właścicieli.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA - DOKUMENT NR 16

2018-2026 - od ratowania do odrodzenia Pałacu Walewskich

Początek etapu	9 kwietnia 2018 r. - przeniesienie własności na obecnych właścicieli
Charakter prac	kompleksowe prace konstrukcyjne, konserwatorskie, instalacyjne i krajobrazowe
Konstrukcja	wykonanie nowych stropów
Bryła i stolarka	renowacja/wykonanie elewacji, nowe okna
Wnętrza	ocieplenie wewnętrzne oraz nowe tynki wewnętrzne
Ogrzewanie	gruntowa pompa ciepła z odwiertami
Otoczenie	regeneracja parku i stawu
Status w 2026 r.	prace nadal trwają
Nadzór	prace prowadzone pod nadzorem konserwatora zabytków
Źródło	relacja i dokumentacja obecnych właścicieli; do sukcesywnego uzupełniania decyzjami, projektami, fotografiami i protokołami

1. Rok 2018 - początek nowego rozdziału

Po przeniesieniu własności w kwietniu 2018 r. rozpoczął się nowy etap dziejów pałacu. Jego celem stało się nie tylko zabezpieczenie budynku, ale stopniowe przywracanie wartości architektonicznych, użytkowych i krajobrazowych całego założenia.

2. Konstrukcja - nowe stropy

Jednym z podstawowych etapów było wykonanie nowych stropów. Prace tego rodzaju należą do zasadniczej ingerencji konstrukcyjnej i świadczą o skali przedsięwzięcia: odbudowa nie ograniczała się do kosmetycznego remontu elewacji czy wnętrza, lecz objęła substancję nośną budynku.

3. Elewacja i stolarka okienna

Wykonano elewację budynku oraz zamontowano nowe okna. W przypadku obiektu zabytkowego prace te mają znaczenie zarówno techniczne, jak i estetyczne, ponieważ współtworzą historyczny wyraz bryły pałacu. Szczegółowe rozwiązania materiałowe i konserwatorskie powinny w finalnej monografii zostać opisane na podstawie dokumentacji prac.

4. Wnętrza - ocieplenie i tynki

Wewnątrz wykonano ocieplenie wewnętrzne oraz położono nowe tynki. Jest to kolejny dowód, że zakres robót obejmuje pełne przygotowanie budynku do ponownego użytkowania, a nie jedynie zabezpieczenie jego zewnętrznej powłoki.

5. Współczesne ogrzewanie - gruntowa pompa ciepła

Pałac wyposażono w gruntową pompę ciepła z odwiertami. Wprowadzenie nowoczesnego źródła ogrzewania do zabytkowej rezydencji jest ważnym elementem przywracania jej funkcjonalności. W finalnej dokumentacji warto zachować projekt instalacji i lokalizację odwiertów jako część historii technicznej współczesnej restauracji obiektu.

6. Park - ratowanie otoczenia rezydencji

Prace objęły również regenerację parku. Ma to zasadnicze znaczenie dla historycznego charakteru miejsca: pałac nie jest samodzielny budynkiem, lecz centralnym elementem założenia krajobrazowego. Regeneracja drzewostanu, zieleni i kompozycji parku przywraca czytelność historycznego związku rezydencji z jej otoczeniem.

7. Staw - odtworzenie elementu krajobrazu

Równolegle prowadzono regenerację stawu. W obecnym stanie zespołu staw ma około 0,8 ha, jest zarybiony i posiada pomost. W monografii powinien zostać potraktowany jako istotny element krajobrazowy współczesnego zespołu pałacowo-parkowego.

8. Zespół pałacowy obecnie

Według informacji obecnych właścicieli współczesny zespół obejmuje pałac, park o powierzchni około 3,5 ha oraz staw około 0,8 ha. Dawna gorzelnia nie wchodzi obecnie w skład zespołu pałacowego. W parku znajdują się trzy pomniki przyrody: lipa oraz dwa jesiony.

9. Prace nadal trwają

W 2026 r. restauracja pałacu nie jest zakończona. Kolejne prace są nadal prowadzone pod nadzorem konserwatora zabytków. Dlatego współczesne fotografie i wizualizacje należy opisywać precyzyjnie jako: stan zastany, stan w trakcie prac albo wizualizacja zamierzonego efektu - nigdy jako ukończony stan historyczny.

10. Co już wykonano - syntetyczne zestawienie

Konstrukcja	nowe stropy
Elewacja	wykonanie/odtworzenie elewacji budynku
Stolarka	nowe okna
Termika budynku	ocieplenie wewnętrzne
Wnętrza	nowe tynki wewnętrzne
Instalacje	gruntowa pompa ciepła z odwiertami
Park	regeneracja założenia parkowego
Staw	regeneracja zbiornika; obecnie zarybiony, z pomostem
Ochrona zabytku	dalsze prace prowadzone pod nadzorem konserwatorskim

11. Znaczenie tego etapu dla historii pałacu

Okres 2018-2026 można określić jako drugi współczesny etap ratowania pałacu. Pierwszy, związany z poprzednim okresem własności, zabezpieczył dach, wieżbę i poddasze. Drugi objął już konstrukcję kondygnacji, elewacje, stolarkę, wnętrza, system ogrzewania oraz historyczne otoczenie krajobrazowe.

12. Materiał do wersji ostatecznej

Ten dokument pozostaje świadomie otwarty. Powinien być sukcesywnie uzupełniany fotografiami „przed i po”, decyzjami konserwatorskimi, projektami, opisami technologii, datami kolejnych etapów oraz dokumentacją parku i stawu. Dzięki temu rozdział współczesny będzie miał taką samą wartość dokumentacyjną, jak wcześniejsze części oparte na archiwaliach.

13. Myśl zamykająca

Odbudowa pałacu i odbudowa pamięci o nim trwają równolegle. W 2026 r. nie kończymy więc historii Inczewa - dokumentujemy kolejny etap historii, który właśnie się dzieje.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA - DOKUMENT NR 17

Drzewo genealogiczne linii Walewskich związanej z Inczewem

WERSJA ROBOCZA - DO WERYFIKACJI Z ORYGINALNYMI TABLICAMI GENEALOGICZNYMI Z
ARCHIWUM RODZINY WALEWSKICH

STANISŁAW WALEWSKI (ur. 1808)
linia Walewskich h. Pierzchała (Kolumna)

KAZIMIERZ WALEWSKI
ur. 28 II 1841 w Ruścu
× Stefania Dzierzbicka (1844-1917)

Dzieci tej pary obejmowały m.in. Kazimierza Stanisława i Stefana Cyryla.

Kazimierz Stanisław Walewski 1867-1940 związany z Tubądzinem; genealog i archiwista rodzinny	Stefan Cyryl Walewski ok. 1875 - 31 I 1938 dziedzic Inczewa × Joanna Taczanowska (1885-1941)
---	--

**DZIECI STEFANA CYRYLA I JOANNY Z TACZANOWSKICH - GAŁĄŻ
INCZEWSKA**

Kazimierz Stanisław 1908 Inczew - 9 VII 2001 Gdańsk × Zofia Sariusz-Tarnowska (1913-2002)	Maria związana źródłowo z Inczewem; ślub 1928 w Inczewie × Tadeusz Krzymuski
Janina × Jan Kleniewski	Stefan × Maria Kleniewska

1. Dlaczego właśnie ta linia?

Celem planszy nie jest pokazanie całego wielkiego rodu Walewskich, lecz wyodrębnienie gałęzi bezpośrednio związanej z historią Inczewa. Źródła gminne podają, że w latach czterdziestych XIX w. wieś kupił Stanisław Walewski. Genealogiczne bazy pomocnicze prowadzą następnie linię przez Kazimierza Walewskiego (ur. 1841), jego syna Stefana Cyryla oraz dzieci Stefana i Joanny z Taczanowskich.

2. Stefan Cyryl Walewski - centralna postać inczewskiej gałęzi

Stefan Cyryl Walewski, syn Kazimierza Walewskiego i Stefanii Dzierzbickiej, był związany z Inczewem jako jego właściciel. Źródła genealogiczne podają jego śmierć 31 stycznia 1938 r.; niezależnie potwierdza ją urzędowe postępowanie spadkowe po właścicielu majątku Inczew. Jego żoną była Joanna Taczanowska, urodzona w 1885 r. w Lututowie.

3. Dzieci Stefana i Joanny

Materiały genealogiczne wymieniają czworo dzieci: Kazimierza Stanisława, Marię, Janinę i Stefana. Szczególnie dobrze udokumentowany jest Kazimierz, urodzony w 1908 r. w Inczewie, zmarły 9 lipca 2001 r. w Gdańsku. To bardzo dobrze odpowiada wcześniejszej rodzinnej wskazówce o potomku Walewskich mieszkającym w Gdańsku.

4. Potomkowie Kazimierza (1908-2001)

Kazimierz Walewski poślubił Zofię Sariusz-Tarnowską (1913-2002). Baza genealogiczna wymienia ich dzieci: Kazimierza (ur. 1939), Macieja (ur. 1940), Renatę Marię (ur. 1943) i Andrzeja (ur. 1947). Ponieważ osoby z młodszych pokoleń mogą mieć żyjących potomków, w publicznej wersji monografii warto ograniczyć dane do informacji już opublikowanych i historycznie potrzebnych.

5. Najważniejszy dokument, którego jeszcze potrzebujemy

Archiwum Państwowe w Łodzi przechowuje zespół 39/575/0 „Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina (Archiwum rodziny Walewskich)”. Opis zespołu wprost wymienia tablice genealogiczne poszczególnych linii rodu, materiały źródłowe do genealogii oraz materiały do monografii Walewskich opracowanej przez Kazimierza Walewskiego. To właśnie z tymi oryginalnymi tablicami należy porównać niniejsze drzewo przed publikacją.

6. Ważna uwaga metodologiczna

Daty i pokrewieństwa na tej planszy mają różny poziom pewności. Dane dotyczące Stefana, Joanny i Kazimierza są dobrze zgodne pomiędzy źródłami. Natomiast najstarsze przejście od Stanisława - wskazywanego jako nabywca Inczewa w latach 40. XIX w. - do kolejnych pokoleń powinno zostać jeszcze sprawdzone w aktach własności i rodzinnych tablicach genealogicznych. Nie wolno utożsamiać osób wyłącznie na podstawie zgodności nazwiska.

7. Następny krok

Dokument nr 18: Wielka oś czasu Inczewa 1391-2026. Zestawimy na jednej planszy: pierwszą wzmiankę o wsi, zmiany właścicieli, wejście Walewskich, fazy budowy pałacu, przebudowę 1906-1908, okres Stefana, okupację, parcelację, PGR, wpis do rejestru zabytków, remonty po 2000 r. i obecne prace 2018-2026.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 18

WIELKA OŚ CZASU INCZEWA 1391-2026

Wersja robocza. Kolorystycznie nie rozstrzygamy stopnia pewności; przy każdym punkcie podano jego charakter źródłowy.

DATA / OKRES	WYDARZENIE	STATUS ŹRÓDŁOWY
1391	Pierwsza znana wzmianka pisemna o Inczewie. W źródłach spotykane są dawne warianty nazwy miejscowości.	źródło gminne / opracowanie regionalne
pocz. XV w.	Inczeu związany z rodem Grądzkich. W 1426 r. źródła gminne odnotowują transakcję/wymianę dotyczącą Inczewa i Małkowa.	źródło gminne; szczegół wymaga sprawdzenia dokumentu średniowiecznego
XIX w.	W źródłach pojawiają się kolejni właściciele; w latach 40. XIX w. wieś kupuje Stanisław Walewski. Rozpoczyna się długi okres związku Inczewa z Walewskimi.	opracowanie gminne
poł. XIX w.	Powstaje murowany dwór/pałac. Dzisiejsze piwnice, według oceny konserwatorskiej przekazanej przez właścicieli, pochodzą z XIX w.	źródła konserwatorskie + relacja właścicieli
XIX/XX w.	Kształtuje się park krajobrazowy związany z rezydencją. Dzisiejszy pałac figuruje w rejestrze jako obiekt XIX/XX w.	NID / ewidencja zabytków
1906-1908	Gruntowna przebudowa rezydencji przez Stefana Walewskiego; powstaje zasadniczy korpus nad XIX-wiecznymi piwnicami. W tradycji konserwatorskiej obecny parter datowany jest na 1908 r.	opracowania zabytkoznawcze + informacja konserwatorska
lata 20. XX w.	Majątek funkcjonuje jako nowoczesne gospodarstwo ziemiańskie. Źródła dokumentują hodowlę koni, gospodarkę rolną i zaplecze folwarczne.	źródła urzędowe i regionalne
1928	Koń Kaktus, późniejszy Alli/Ali, hodowany przez Stefana Walewskiego z Inczewa, wiązany jest ze srebrnym medalem polskiej drużyny w skokach na IO w Amsterdamie.	źródła historii jeździectwa; szczegóły hodowlane do dalszej weryfikacji
1931-1932	Stefan Walewski figuruje w urzędowych wykazach jako właściciel samochodu Fiat, miejsce postoju: folwark Inczeu.	Łódzki Dziennik Wojewódzki
1937	W opracowaniach pojawia się wielkość majątku Stefana Walewskiego w Inczewie: ok. 302 ha.	źródło wtórne / do sprawdzenia w wykazie majątków
1938	Śmierć Stefana-Cyryla Walewskiego. Toczy się postępowanie spadkowe po właścicielu majątku ziemskiego Inczeu; termin zamknięcia wyznaczono na 21 XI 1938.	obwieszczenie urzędowe
1939	Źródło hodowlane łączy „K. Walewskiego” z Inczewem. Prawdopodobnie chodzi o Kazimierza Walewskiego, syna Stefana, lecz następstwo własności wymaga dokumentu hipotecznego/spadkowego.	źródło hodowlane + wniosek genealogiczny
1939-1945	Okupacja niemiecka. Inczeu i Tubądzin znajdują się pod niemieckim zarządem; szczegółowe wojenne funkcje pałacu w Inczewie nadal wymagają dokumentów pierwotnych.	źródła regionalne
ok. 1940	Zachowała się fotografia pałacu pochodząca z albumu niemieckiego żołnierza, datowana na ok. 1940 r.	źródło ikonograficzne

DATA / OKRES	WYDARZENIE	STATUS ŹRÓDŁOWY
1945	Ponad 300-hektarowy majątek zostaje poddany parcelacji. Dawne pokoje i salony pałacu przeznaczono na biura gospodarstwa rolnego.	oficjalny materiał Gminy Wróblew
okres PRL	W pałacu funkcjonują biura PGR. Rezydencja traci funkcję mieszkalną; następują przekształcenia i stopniowa degradacja.	źródła regionalne
21 III 1977	Pałac zostaje wpisany do rejestru zabytków. Aktualny wykaz NID: nr rej. 4 z 21.03.1977.	Narodowy Instytut Dziedzictwa
lata 80.	Rozpoczęto remont pałacu, którego nie ukończono z powodu braku funduszy.	dokumentacja gminna
po 2000 - przed 2018	Okres związany z Michałem Lisieckim. Według relacji obecnych właścicieli wykonano generalny remont dachu, nową więźbę i remont poddasza.	relacja obecnych właścicieli; do uzupełnienia dokumentacją konserwatorską
12 II 2018	Warunkowa umowa sprzedaży nieruchomości.	akt notarialny — Rep. A nr 530/2018
9 IV 2018	Przeniesienie własności nieruchomości na Aldonę Marię Majewską-Kupidurę i Ryszarda Waldemara Kupidurę.	akt notarialny — Rep. A nr 1315/2018
2018-2026	Nowe stropy, elewacja, nowe okna, ocieplenie wewnętrzne, tynki, gruntowa pompa ciepła z odwiertami; regeneracja parku i stawu. Prace nadal trwają pod nadzorem konserwatora zabytków.	dokumentacja i relacja obecnych właścicieli
2026	Pałac, park i staw są nadal restaurowane. Docelowo pałac ma służyć jako prywatne gniazdo rodzinne rodzin Kupidurów i Majewskich.	deklaracja obecnych właścicieli

JAK CZYTAĆ TĘ OŚ CZASU?

Oś czasu jest szkieletem całej przyszłej monografii. Nie wszystkie daty mają jednak ten sam stopień pewności. Daty wynikające z aktów notarialnych, rejestru zabytków i urzędowych obwieszczeń traktujemy jako punkty twarde. Informacje pochodzące z opracowań gminnych i katalogów zabytków są bardzo użyteczne, ale przed publikacją powinny zostać skonfrontowane z dokumentami pierwotnymi. Relacje obecnych właścicieli są pełnoprawnym źródłem historii najnowszej, lecz w książce powinny być tak właśnie oznaczone.

Najważniejsze punkty wymagające dalszej kwerendy

- Dokument nabycia Inczewa przez Stanisława Walewskiego w latach 40. XIX w. i dokładny ciąg wcześniejszych właścicieli.
- Dokumentacja budowlana przebudowy z lat 1906-1908 oraz inwentaryzacje pozwalające rozdzielić XIX-wieczne piwnice od korpusu z 1908 r.
- Dokument zamykający postępowanie spadkowe po Stefanie Walewskim — kto był prawnym właścicielem 1 września 1939 r.
- Pierwotne dokumenty okupacyjnego przejęcia majątku oraz funkcji samego pałacu w latach 1939-1945.
- Protokół parcelacji i przejęcia majątku po 1945 r., najlepiej wraz ze spisem ruchomości.
- Oryginalna decyzja konserwatorska z 21 marca 1977 r. oraz dokumentacja niedokończonego remontu z lat 80.
- Dokumentacja prac wykonanych przed 2018 r. oraz pełna dokumentacja konserwatorska prac z lat 2018-2026.

Najważniejsza uwaga redakcyjna

W jednym z dokumentów planistycznych pojawia się sprzeczna informacja, jakoby Inczew należał do Walewskich dopiero od 1916 r. Jest ona niezgodna z innymi źródłami gminnymi, które podają zakup wsi przez Stanisława Walewskiego w latach 40. XIX w., oraz z historią rodziny. W wersji finalnej tej rozbieżności nie wolno ukrywać: należy ją odnotować i rozstrzygnąć na podstawie aktu własności.

Następny dokument

Dokument nr 19 — Fazy budowlane Pałacu w Inczewie. Zrobimy graficzną rekonstrukcję: starsza siedziba → XIX-wieczne piwnice i dwór → przebudowa 1906-1908 → okres międzywojenny → ingerencje PGR → dach i więźba po 2000 r. → kompleksowa restauracja 2018-2026.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 19

FAZY BUDOWLANE I PRZEKSZTAŁCENIA PAŁACU

Rekonstrukcja robocza. Rozdziela fakty źródłowe, ustalenia konserwatorskie i hipotezy wymagające dalszej dokumentacji.

FAZ A	DATOWANIE	NAZWA	CO MOŻEMY DZIŚ POWIEDZIEĆ	PEWNOŚĆ
I	przed poł. XIX w.	Starsza siedziba w dobrach Inczew	Wiemy, że Inczew istniał znacznie wcześniej niż obecny pałac. Na tym etapie nie mamy jednak dostatecznego dokumentu pozwalającego odtworzyć formę wcześniejszego dworu. Nie należy rysować jego bryły jako faktu.	HIPOTEZA / luka źródłowa
II	XIX w.	Murowana faza rezydencji i zachowane piwnice	Obecny obiekt jest podpiwniczony. Według przekazanej właścicielom oceny konserwatorskiej zachowane piwnice pochodzą z XIX w. Centralny rejestr datuje pałac ogólnie na przełom XIX/XX w.	ustalenie konserwatorskie + NID
III	1906-1908	Zasadnicza przebudowa Stefana Walewskiego	Źródła zabytkoznawcze podają przebudowę pałacu przez Stefana Walewskiego w latach 1906-1908. W ewidencji: pałac murowany, 1906-1908, neoklasycyzm. Według oceny konserwatorskiej obecny parter nad XIX-wiecznymi piwnicami pochodzi z 1908 r.	dobrze potwierdzone
IV	1908-1939	Pałac dojrzałej epoki Walewskich	Rezydencja funkcjonuje wraz z parkiem, folwarkiem i gorzelnią. Bryła: plan zbliżony do prostokąta, dobudówki, podpiwniczenie, piętro, dachy mansardowe, czterokolumnowy portyk z trójkątnym tympanonem.	opis zabytkoznawczy
V	1939-1945	Okupacja	Budynek pozostaje w obrębie przejętego majątku. Zachowała się fotografia datowana ok. 1940 r. Nie mamy jeszcze dokumentów pozwalających przypisać pałacowi konkretną funkcję okupacyjną ani wykazać zmian budowlanych.	potwierdzony kontekst; brak danych o ingerencjach
VI	po 1945 - lata 80.	Gospodarstwo rolne / PGR	Po parcelacji salony i pokoje przystosowano do funkcji biurowych. Źródła opisują późniejszą degradację wnętrz. Nie mamy jeszcze dokumentacji pozwalającej przypisać PGR konkretną listę przebudów konstrukcyjnych.	źródła regionalne; szczegóły do ustalenia
VII	21 III 1977	Objęcie ochroną	Pałac wpisano do rejestru zabytków. Jest to ważny punkt, po którym większe ingerencje powinny podlegać rygorom ochrony konserwatorskiej.	NID
VIII	lata 80.	Niedokończony remont	Dokumentacja gminna podaje rozpoczęcie remontu i jego przerwanie z powodu braku funduszy. Zakres robót wymaga odnalezienia projektu i akt konserwatorskich.	źródło gminne
IX	po 2000 - przed 2018	Zabezpieczenie dachu	Według relacji obecnych właścicieli Michał Lisiecki przeprowadził generalny remont dachu, wykonał nową więźbę i wyremontował poddasze. Publiczny katalog niezależnie potwierdza wymianę dachu przez prywatnego właściciela przed 2018 r.	relacja właścicielska + częściowe potwierdzenie zewnętrzne

FAZ A	DATOWANIE	NAZWA	CO MOŻEMY DZIŚ POWIEDZIEĆ	PEWNOŚĆ
X	2018-2026	Kompleksowa restauracja	Nowe stropy, elewacja, nowe okna, ocieplenie wewnętrzne, tynki, gruntowa pompa ciepła z odwiertami; regeneracja parku i stawu. Prace trwają pod nadzorem konserwatora zabytków.	dokumentacja i relacja obecnych właścicieli

NAJWAŻNIEJSZY WNIOSEK ARCHITEKTONICZNY

Dzisiejszy pałac nie powinien być opisywany jako budowla powstała jednorazowo w 1908 r. Bardziej prawidłowy obraz jest warstwowy: starsza historia siedziby → XIX-wieczna substancja piwnic → zasadnicza przebudowa i nadbudowa z lat 1906-1908 → XX-wieczne adaptacje → współczesne zabezpieczenie i restauracja.

Bryła potwierdzona przez źródła

Katalog zabytków opisuje pałac jako murowany budynek na planie zbliżonym do prostokąta, z dobudówkami od wschodu i zachodu, piętrowy, podpiwniczony, kryty dachami mansardowymi, z czterokolumnowym portykiem zwieńczonym trójkątnym tympanonem w elewacji południowej. Wojewódzka ewidencja cytowana w tym samym opracowaniu datuje pałac na lata 1906-1908 i określa go jako neoklasycystyczny.

Co szczególnie musimy zdobyć?

- Pełną kartę ewidencyjną zabytku i dokumentację konserwatorską — może zawierać rzuty, przekroje, fotografie i analizę faz budowlanych.
- Oryginalną decyzję o wpisie do rejestru z 21 marca 1977 r. wraz z załącznikami.
- Projekt lub inwentaryzację remontu rozpoczętego w latach 80.
- Dokumentację remontu dachu i więźby po 2000 r.
- Dokumentację konserwatorską prac od 2018 r., aby w monografii dokładnie rozróżnić substancję historyczną od elementów odtworzonych lub nowych.
- Jeśli istnieją: inwentaryzację architektoniczno-budowlaną sprzed obecnego remontu oraz badania stratygraficzne tynków i murów.

Ważna zasada dla przyszłych rysunków

Na tym etapie nie należy jeszcze wykonywać fantazyjnej rekonstrukcji elewacji XIX-wiecznego dworu. Możemy pokazać schemat warstw czasowych, ale wygląd wcześniejszej bryły powinien zostać narysowany dopiero po odnalezieniu planów, fotografii, opisów albo wyników badań architektonicznych.

Następny dokument

Dokument nr 20 — Mapa dawnego majątku Inczew i jego przemian. Zestawimy pałac, park, staw, folwark, gorzelnię i dawne areale z obecnym zespołem: pałacem, ok. 3,5 ha parku i ok. 0,8 ha stawu. To pozwoli zobaczyć nie tylko historię budynku, lecz kurczenie się i zmianę funkcji całego majątku.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 20

DAWNY MAJĄTEK INCZEW I JEGO PRZEMIANY PRZESTRZENNE

Od folwarku liczącego 599 mórg do współczesnego zespołu pałacowo-parkowego

ELEMENT / OKRES	USTALENIE	ZNACZENIE DLA MONOGRAFII
Folwark Inczew – XIX w.	Słownik geograficzny podaje rozległość folwarku: 599 mórg, w tym 544 morgi gruntów ornych i ogrodów, 33 morgi łąk, 3 morgi pastwisk, 4 morgi wód oraz 15 mórg nieużytków i placów. Wymieniono 4 budynki murowane i 13 drewnianych oraz płodozmian 10-polowy.	Pierwszy liczbowy „portret” gospodarczy dawnego Inczewa. Pokazuje, że rezydencja była centrum rozległego organizmu rolnego, a nie samotnym pałacem.
Wieś Inczew	To samo źródło wymienia 47 osad z 165 morgami gruntu; w starszej statystyce z 1827 r. wieś liczyła 16 domów i 169 mieszkańców.	Pozwala oddzielić przestrzeń folwarku/dóbr od przestrzeni samej wsi.
Zespół Walewskich – XIX/XX w.	Ewidencja zabytków wymienia pałac, park krajobrazowy, spichlerz i gorzelnię. Źródła regionalne wiążą powstanie pałacu, parku i pobliskiego folwarku z Walewskimi.	Umożliwia odtworzenie historycznych stref: reprezentacyjnej, parkowej i gospodarczej.
1937	W źródłach wtórnych majątek Stefana Walewskiego pojawia się z arealem około 302 ha.	Wskazuje skalę dóbr bezpośrednio przed śmiercią Stefana i wojną; wymaga sprawdzenia w źródle pierwotnym.
1945	Po wojnie ponad 300-hektarowy majątek został poddany parcelacji. Pałac otrzymał funkcje administracyjne gospodarstwa rolnego.	Najważniejszy moment rozpadu dawnego układu własnościowego i funkcjonalnego.
Współcześnie	Według informacji obecnych właścicieli zespół pozostający przy pałacu obejmuje około 3,5 ha parku oraz około 0,8 ha stawu. Staw jest zarybiony i posiada pomost. Dawna gorzelnia nie należy obecnie do zespołu.	Pokazuje skalę redukcji dawnego majątku i zmianę jego funkcji z gospodarstwa ziemiańskiego na prywatną rezydencję rodzinną.

1. Co mówi nam Słownik geograficzny?

Opis XIX-wiecznego folwarku jest szczególnie wartościowy, ponieważ podaje nie tylko całkowitą powierzchnię, ale strukturę użytkowania ziemi i liczbę zabudowań. Cztery budynki murowane i trzynaście drewnianych świadczą o rozbudowanym zapleczu gospodarczym. Sam zapis nie pozwala jednak wskazać, które z tych budynków odpowiadały późniejszej gorzelni, spichlerzowi, stajniom czy innym obiektom – do tego potrzebna jest mapa lub inwentarz.

SCHEMAT PRZEMIANY – NIE JEST MAPĄ GEODEZYJNĄ

DAWNY MAJĄTEK / FOLWARK setki hektarów gruntów pola • łąki • pastwiska • wody	→	STREFA REZYDENCJONALNA pałac • park • staw	+	STREFA GOSPODARCZA folwark • spichlerz • gorzelnia • zabudowania
1945: PARCELACJA rozpad historycznej całości własnościowej				
DZIŚ pałac + ok. 3,5 ha parku + ok. 0,8 ha stawu gorzelnia poza obecnym zespołem				

2. Czego jeszcze brakuje do prawdziwej mapy?

- Mapy katastralnej lub planu dóbr Inczew z XIX albo początku XX w.
- Mapy parcelacyjnej z okresu reformy rolnej po 1945 r.
- Planu sytuacyjnego zespołu pałacowo-folwarcznego z dokumentacji konserwatorskiej.
- Identyfikacji historycznych numerów działek i ich zestawienia ze współczesną działką pałacową.
- Dokładnej lokalizacji dawnej gorzelni, spichlerza, zabudowań gospodarczych, dróg wewnętrznych, ogrodów i ewentualnych sadów.
- Porównania dawnych map z aktualnym zdjęciem lotniczym — dopiero wtedy wykonamy właściwą planszę kartograficzną do publikacji.

3. Ważna zasada

Na obecnym etapie powyższy rysunek jest schematem funkcjonalnym, a nie rekonstrukcją topograficzną. Nie wolno umieszczać gorzelni, folwarku czy dawnych granic w konkretnych miejscach bez mapy źródłowej. Monografia powinna wyraźnie odróżniać to, co wiemy o składnikach majątku, od tego, co potrafimy już umiejscowić w terenie.

4. Park i staw jako ocalały rdzeń krajobrazowy

Współczesny park i staw mają szczególne znaczenie: są częścią krajobrazowego otoczenia, które nadal pozwala czytać pałac jako dawną rezydencję ziemiańską. W parku znajdują się trzy pomniki przyrody — lipa i dwa jesiony — a prowadzone obecnie prace regeneracyjne obejmują zarówno park, jak i staw.

5. Następny dokument

Dokument nr 21 — Park Walewskich w Inczewie. Spróbujemy zebrać wszystkie źródła o jego datowaniu, charakterze krajobrazowym, pomnikach przyrody, stawie i historycznej kompozycji. Równolegle będziemy szukać mapy lub planu, który pozwoli zamienić Dokument nr 20 z roboczego schematu w prawdziwą mapę historyczną.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 21

MARIA WALEWSKA, NAPOLEON I WALEWSCY Z INCZEWA

Mapa genealogiczna powiązań – wersja robocza, bez dopowiadania nieudowodnionego wspólnego przodka

GAŁĄŹ ZWIĄZANA Z MARIĄ WALEWSKĄ		GAŁĄŹ SIERADZKO-INCZEWSKA
MARIA ŁĄCZYŃSKA h. Kościesza 1786-1817	WSPÓLNY RÓD HERALDYCZNY WALEWSCY Z WALEWIC h. PIERZCHAŁA (KOLUMNA) Dokładny wspólny przodek obu pokazanych gałęzi nie został jeszcze udowodniony na podstawie sprawdzonych dokumentów.	LINIA INCZEWSKA Walewscy z Walewic h. Pierzchała (Kolumna)
małżeństwo ATANAZY COLONNA-WALEWSKI h. Pierzchała (Kolumna) zm. 1815		STANISŁAW WALEWSKI ur. 1808
syn małżeński ANTONI BAZYLI RUDOLF COLONNA-WALEWSKI 1805-1833		KAZIMIERZ WALEWSKI ur. 28 II 1841 w Ruścu × Stefania Dzierzbicka
związek z Napoleonem NAPOLEON I BONAPARTE		STEFAN CYRYL WALEWSKI ok. 1875-1938 właściciel Inczewa × Joanna Taczanowska
syn Marii i Napoleona ALEKSANDER FLORIAN JÓZEF COLONNA-WALEWSKI 1810-1868		KAZIMIERZ WALEWSKI 1908 Inczew – 2001 Gdańsk oraz rodzeństwo

Najważniejsze rozróżnienie

Maria Walewska nie była z urodzenia Walewką. Urodziła się jako Maria Łączyńska herbu Kościesza. Do rodu Walewskich weszła przez małżeństwo z Atanazym Colonna-Walewskim. Dlatego nie można przedstawiać jej jako przodkini Walewskich z Inczewa. Można natomiast pokazać, że jej mąż i inczewska gałąź należeli do szeroko rozgałęzionego rodu Walewskich z Walewic herbu Pierzchała (Kolumna).

Stan dowodu genealogicznego

Baza Genealogii Potomków Sejmu Wielkiego oznacza Stefana Walewskiego z linii inczewskiej jako potomka linii Kaspra Walewskiego. Atanazy Colonna-Walewski występuje w tej samej genealogicznej rodzinie Walewskich z Walewic herbu Pierzchała (Kolumna), lecz na obecnym etapie nie mamy jeszcze zweryfikowanego łańcucha pokoleń wskazującego najbliższego wspólnego przodka Atanazego i Kaspra. W monografii należy tę różnicę zachować.

KRÓTKA BIOGRAFIA MARII WALEWSKIEJ

Maria z Łączyńskich Walewska (1786-1817) była polską szlachcianką herbu Kościesza. Jako młoda kobieta poślubiła znacznie starszego Atanazego Colonna-Walewskiego. Z tego małżeństwa pochodził Antoni Bazyli Rudolf Walewski (1805-1833).

Najbardziej znany rozdział jej życia rozpoczął się w epoce napoleońskiej. Maria związała się z Napoleonem Bonapartem. Z ich relacji urodził się w 1810 r. Aleksander Florian Józef Colonna-Walewski, który w dorosłym życiu zrobił znaczącą karierę we Francji i został m.in. ministrem spraw zagranicznych Francji.

Znaczenie Marii Walewskiej w polskiej pamięci historycznej wykracza daleko poza sam romans z Napoleonem. Jej postać została silnie zmitologizowana: przedstawiano ją jako kobietę, której relacja z cesarzem miała służyć również polskiej sprawie politycznej. W monografii Inczewa warto oddzielić tę późniejszą legendę od twardych danych genealogicznych.

Maria zmarła młodo, w 1817 r., mając 31 lat. Jej nazwisko stało się jednym z najbardziej rozpoznawalnych nazwisk polskiej arystokracji epoki napoleońskiej, mimo że — co dla naszego drzewa kluczowe — nazwisko Walewska nosiła wskutek małżeństwa, a nie urodzenia.

Jak bezpiecznie opisać to w monografii?

Proponowane brzmienie: „Walewscy z Inczewa należeli do rozgałęzionego rodu Walewskich z Walewic herbu Pierzchała (Kolumna). Do innej gałęzi tego samego szerokiego kręgu rodzinnego należał Atanazy Colonna-Walewski, mąż Marii z Łączyńskich — słynnej Marii Walewskiej, związanej z Napoleonem Bonapartem. Maria nie była przodkinią Walewskich z Inczewa; genealogiczne pokrewieństwo dotyczy rodzinnej linii jej męża. Dokładny stopień pokrewieństwa obu gałęzi wymaga jeszcze udokumentowania wspólnego przodka.”

Co sprawdzimy dalej

Następnym krokiem powinno być cofnięcie linii Kaspra Walewskiego oraz linii Atanazego Colonna-Walewskiego do XVII-XVIII w. i znalezienie pierwszego pewnego wspólnego przodka w tablicach genealogicznych Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina. Dopiero wtedy do finalnej wersji planszy dodamy łączącą obie gałęzie linię pokrewieństwa.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

DOKUMENT NR 21B – WSPÓLNE DRZEWO GENEALOGICZNE

MARIA WALEWSKA I WALEWSCY Z INCZEWA – OD WSPÓLNEGO PRZODKA

Wersja robocza po korekcie. Oparta na opublikowanych genealogiach; przed wydaniem monografii wymaga porównania z oryginalnymi tablicami Walewskich z Archiwum Kazimierza Walewskiego.

MIKOŁAJ de WALEWICE WALEWSKI
× Katarzyna Kościelecka

ADAM MIKOŁAJ WALEWSKI
× Anna Firlej

PIOTR WALEWSKI
× Jadwiga Rembiewska

NAJBLIŻSZY WSPÓLNY PRZODEK OBU POKAZANYCH GAŁĘZI

GAŁĄŻ PROWADZĄCA DO INCZEWA

ROŚCISŁAW WALEWSKI
× Anna Lasocka

↓

STEFAN WALEWSKI
× Zofia Zapolska

↓

JAN FRANCISZEK WALEWSKI
× Elżbieta Felicjanna Ligeża

↓

FRANCISZEK MARCIN WALEWSKI
× Felicjanna Nielepiec / Marianna Fink

↓

MARCIN WALEWSKI
zm. 1761
× Marcjanna Romer

↓

GAŁĄŻ PROWADZĄCA DO MEŻA MARII WALEWSKIEJ

MARCIN WALEWSKI
× Elżbieta Złotkowska

↓

PIOTR WALEWSKI
× Petronela Tymnińska

↓

STANISŁAW WALEWSKI
× Katarzyna Lanckorońska

↓

KAZIMIERZ WALEWSKI
× Zofia Radolińska

↓

JÓZEF WALEWSKI
× Ludwika Colonna-Walewska

↓

FRANCISZEK WALEWSKI
1745-1813
× Ludwika Stokowska

KLEMENS ANTONI WALEWSKI
1782-1832
× Krystyna Siekierzyńska

STANISŁAW WALEWSKI
1808- ?
× Marianna Walewska

KAZIMIERZ WALEWSKI
ur. 28 II 1841
× Stefania Dzierzbicka

STEFAN CYRYL WALEWSKI
1875-1938
WŁAŚCICIEL INCZEWA
× Joanna Taczanowska

ATANAZY (ANASTAZY) COLONNA-WALEWSKI
zm. 1815
× MARIA z ŁĄCZYŃSKICH WALEWSKA
1786-1817

Małżeństwo Marii i Atanazego:
Antoni Bazyli Rudolf Walewski

MARIA WALEWSKA + NAPOLEON I

ALEKSANDER FLORIAN JÓZEF COLONNA-WALEWSKI
1810-1868

CO WYNIKA Z TEGO DRZEWA?

Po zestawieniu dwóch opublikowanych rekonstrukcji genealogicznych można wskazać wspólny punkt obu linii znacznie wyżej niż w poprzedniej wersji. Piotr Walewski, syn Adama Mikołaja Walewskiego i wnuk Mikołaja de Walewice Walewskiego, jest pokazany jako ojciec dwóch synów: Roścysława i Marcina. Od Roścysława prowadzi linia, która przez Marcina zmarłego w 1761 r., Franciszka, Klemensa Antoniego, Stanisława i Kazimierza dochodzi do Stefana Cyryla Walewskiego — właściciela Inczewa. Od drugiego syna Piotra, Marcina, biegnie linia przez Piotra, Stanisława, Kazimierza i Józefa do Atanazego (Anastazego) Colonna-Walewskiego — męża Marii z Łączyńskich Walewskiej.

Najważniejsza korekta względem Dokumentu 21A

Dokument 21A należy traktować jako zastąpiony niniejszą wersją. W poprzedniej próbie pomyłono dwóch różnych Kasprów Walewskich. W obecnej planszy nie wykorzystujemy tego błędnego skrótu. Połączenie obu gałęzi prowadzimy przez starszą, pełniejszą rekonstrukcję: Mikołaj → Adam Mikołaj → Piotr → dwóch synów: Rościsław i Marcin.

Maria Walewska — jej prawidłowe miejsce w drzewie

Maria nie jest biologiczną potomkinią wspólnego przodka Walewskich, ponieważ urodziła się jako Maria Łączyńska herbu Kościesza. Znajduje się jednak w drzewie jako żona Atanazego Walewskiego, który jest potomkiem drugiej z pokazanych gałęzi. Osobną linią zaznaczono Napoleona I oraz ich syna Aleksandra Floriana Józefa Colonna-Walewskiego.

Jak można to nanisać w monografii

„Genealogie rodu Walewskich pozwalają wyprowadzić zarówno linię prowadzącą do Stefana Cyryla Walewskiego, właściciela Inczewa, jak i linię Atanazego (Anastazego) Colonna-Walewskiego, męża Marii z Łączyńskich Walewskiej, od wspólnego pnia Walewskich z Walewic herbu Pierzchała (Kolumna). W opublikowanej rekonstrukcji wspólnym przodkiem obu rozgałęzień jest Piotr Walewski, syn Adama Mikołaja i wnuk Mikołaja de Walewice Walewskiego. Jedna gałąź prowadzi przez Roścysława ku późniejszym właścicielom Inczewa, druga przez Marcina ku Atanazemu, mężowi słynnej Marii Walewskiej.”

Stopień pewności

To jest obecnie najpełniejsza robocza rekonstrukcja, jaką możemy sporządzić z dostępnych opublikowanych genealogii. Nie traktuję jej jeszcze jako ostatecznego dowodu archiwalnego. Przed drukiem monografii należy porównać każdy etap XVII-XVIII-wieczny z tablicami genealogicznymi przechowywanymi w zespole „Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina” oraz, gdzie to możliwe, z aktami metrykalnymi i majątkowymi.

Źródła robocze

1. Michał Kobierecki, „Genealogia rodu Walewskich herbu Kolumna w XVII-XVIII w.” — opracowanie naukowe oparte m.in. na archiwum rodzinnym Walewskich.
2. Genealogia rodu Walewskich h. Kolumna — opublikowana rekonstrukcja wyprowadzająca obie gałęzie od Mikołaja de Walewice przez Adama Mikołaja i Piotra.
3. M.J. Minakowski, Genealogia Potomków Sejmu Wielkiego — weryfikacja linii XIX-XX w., w tym Stanisława (1808), Kazimierza (1841) i Stefana Walewskiego (zm. 1938).
4. Archiwum Państwowe w Łodzi, zespół 39/575/0 — docelowe źródło do weryfikacji tablic rodzinnych.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

UZUPEŁNIENIE DO WERSJI PRZED PUBLIKACJĄ

Stan wiedzy i współczesny etap restauracji - Inczew 2026

Niniejsze uzupełnienie porządkuje informacje przekazane przez obecnych właścicieli oraz ustalenia wykonane w toku wspólnej kwerendy. W przypadku rozbieżności genealogicznych obowiązuje poprawiona plansza 21B; wcześniejsza 21A ma wyłącznie charakter roboczy i nie jest włączona do niniejszego tomu.

Współczesny zespół

Obecnie gorzelnia nie wchodzi w skład zespołu pałacowego. Przy pałacu pozostają park o powierzchni około 3,5 ha oraz staw około 0,8 ha, zarybiony i wyposażony w pomost. W parku znajdują się trzy pomniki przyrody: jedna lipa i dwa jesiony.

Prace po 2018 roku

Po nabyciu pałacu przez obecnych właścicieli wykonano m.in. nowe stropy, prace przy elewacji, nowe okna, ocieplenie wewnętrzne i tynki wewnętrzne. Wykonano gruntową pompę ciepła z odwiertami oraz podjęto regenerację parku i stawu. Prace nadal trwają pod nadzorem konserwatora zabytków.

Fazy historyczne budynku

Według informacji przekazanej przez obecnych właścicieli na podstawie oceny konserwatorskiej zachowane piwnice pochodzą z XIX wieku, natomiast obecny parter nadbudowany nad nimi wiązany jest z przebudową z 1908 roku. Dlatego pałac należy opisywać jako obiekt wielofazowy, a nie jako budowlę powstałą jednorazowo.

Okres poprzedzający 2018 rok

Przed obecnym etapem własności Michał Lisiecki przeprowadził po 2000 roku istotne prace zabezpieczające: generalny remont dachu, wykonanie nowej więźby oraz remont poddasza. Obecni właściciele kupili pałac od niego w 2018 roku.

Docelowa funkcja pałacu

Pałac jest przeznaczony do prywatnego użytku jako gniazdo rodzinne rodzin Kupidurów i Majewskich. Nie jest przygotowywany jako hotel ani obiekt komercyjny. Współczesna restauracja przywraca więc rezydencji funkcję domu rodzinnego, choć w nowych realiach XXI wieku.

Maria Walewska a Stefan Walewski z Inczewa

Maria Walewska urodziła się jako Maria Łączyńska i weszła do rodu Walewskich przez małżeństwo z Anastazym (Atanazym) Walewskim. Nie była przodkinią Stefana Cyryla Walewskiego z Inczewa, zmarłego w 1938 roku. Stefan należał z urodzenia do innej gałęzi rozgałęzionego rodu Walewskich herbu Kolumna. Najwłaściwiej określić ich relację tak: Stefan Walewski był dalekim krewnym rodziny męża Marii Walewskiej, a Marię i Stefana łączyło powinowactwo poprzez jej małżeństwo z Walewskim, nie bezpośrednie pokrewieństwo krwi.

Genealogia - zasada publikacyjna

W tomie zachowano poprawioną mapę genealogiczną 21B, pokazującą wspólny pień rodu Walewskich oraz osobne miejsce Marii z Łączyńskich jako żony Anastazego. Szczegółowe połączenia XVII- i XVIII-wieczne pozostają do ostatecznej konfrontacji z oryginalnymi tablicami genealogicznymi z Archiwum Kazimierza Walewskiego.

Charakter tomu

To nadal wersja przed publikacją ostateczną. Zawiera zarówno fakty potwierdzone, jak i wyraźnie oznaczone tropy oraz hipotezy. Kolejne odkrycia archiwalne powinny być dołączane bez usuwania śladów procesu badawczego, ale błędne rekonstrukcje należy zastępować wersjami skorygowanymi.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

Herb Kolumna rodu Walewskich
z półwem trzymającym miecz w klejnocie

**PRACA NIE JEST UKOŃCZONA
I POSZUKIWANIA ŚLADÓW PRZESZŁOŚCI
NADAL TRWAJĄ.**

Wersja przed publikacją ostateczną

INCZEW 2026

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

TEKA ŹRÓDŁOWA – DOKUMENT NR 8

1931 — pierwszy odnaleziony wykaz ruchomości o charakterze mieszkalnym w majątku Inczew

Źródło	„Obwieszczenia Publiczne”, 1931, nr 1a — ogłoszenie Urzędu Skarbowego w Sieradzu
Miejsce	Majątek Inczew; ogłoszenie informuje, że zajęte ruchomości można oglądać „w majątku i lokalu wyżej podanym”
Nowa informacja	Po raz pierwszy w odnalezionym materiale pojawiają się konkretne przedmioty wyposażenia o charakterze reprezentacyjno-mieszkalnym.
Najważniejsze ruchomości	zegar szafkowy stojący; kanapa kryta gobelinem; sześć krzeseł
Pozostałe pozycje	konie cugowe i wyjazdowe oraz żrebaki
Granica pewności	Źródło nie mówi w dostępnym fragmencie, że meble stały w pałacu. Dlatego traktujemy je jako wyposażenie majątku Inczew, potencjalnie związane z rezydencją.

1. Wykaz z 1931 roku

W ogłoszeniu licytacyjnym wymieniono m.in.: zegar szafkowy stojący (oszacowany na 150 zł), kanapę krytą gobelinem (50 zł) oraz sześć krzeseł (30 zł). W tym samym wykazie znalazły się konie: klacze, wałach, żrebaki oraz para koni wyjazdowych.

2. Co to wnosi do monografii?

To pierwszy odnaleziony dotąd dokument, który pozwala zobaczyć choć fragment materialnego świata majątku Inczew w okresie Stefana Walewskiego. Zegar szafkowy, gobelinowa kanapa i komplet krzeseł są przedmiotami typowymi dla przestrzeni mieszkalnej lub reprezentacyjnej. Nie możemy jednak jeszcze przypisać ich konkretnemu salonowi ani nawet z całkowitą pewnością samemu pałacowi.

3. Dlaczego dokument jest ważny mimo tego zastrzeżenia?

Dotychczasowe źródła opisywały przede wszystkim budynek, właścicieli i gospodarkę. Tutaj po raz pierwszy pojawiają się konkretne ruchomości. Jest to początek osobnego kierunku kwerendy: rekonstrukcji wyposażenia pałacu Walewskich.

4. Następny krok badawczy

Należy odnaleźć pełną stronę „Obwieszczeń Publicznych” nr 1a z 1931 r., aby ustalić podstawę zajęcia, właściciela ruchomości oraz dokładnie wskazany „lokal”. Równolegle szczególnie ważne są wykazy ruchomości i spisy inwentarza w Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina. Dopiero po ich sprawdzeniu będzie można próbować odtworzyć wyposażenie wnętrza pałacu pokój po pokoju.

5. Ocena wartości

WYSOKA jako pierwszy ślad wyposażenia, ale z zachowaniem ostrożności lokalizacyjnej.
Dokument wnosi nową kategorię wiedzy do monografii — ruchomości i kulturę materialną majątku.